

RØDE KORS' MØTER MED INTERNERTE MIGRANTER I NORGE FRA 2010-2020.

Ti år med besøk til Politiets utlendingsinternat på Trandum

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

Forfatter: Hilde Nord Anglevik

Redaktører: Sofie Bundgaard Vilhelmsen og Elise Kaurin

Design: Wittusen & Jensen

Foto: Side 1, 5, 25, 46: June Elise M. Sørensen
Side 4, 9, 10, 15, 17, 22, 38, 44, 45: Røde Kors
Illustrasjonsfoto: istockphoto.com

INNHold

Forord	4
English summary	5
KAPITTEL 1: INNLEDNING	9
Juridiske rammer og eksterne aktører	11
Rapportens struktur	12
KAPITTEL 2: METODE OG LITTERATUR	13
Kilder	14
Litteratur og tidligere rapporter	15
Begreper	16
KAPITTEL 3: BESØKSORDNINGENS UTVIKLING OG FRIVILLIGES ERFARINGER	17
Besøk på utlendingsinternatet på Trandum	18
Besøksordningens rammer	19
Besøk til kvinner og barn	20
Et mer sikkerhetsorientert regime	20
Utfordringer som frivillig i besøksordningen	23
Utførelse av besøksordningens oppdrag	23
KAPITTEL 4: HUMANITÆRE UTFORDRINGER VED INTERNERING	25
Langtidsinternering	26
Helsetilbudet	27
Tilgang til helsehjelp	28
Kommunikasjon og bruk av tolk	30
Psykisk helse under internering	31
Psykisk helsehjelp	33
Interessekonflikter i organiseringen av helsetilbudet	34
Streng frihetsberøvelse	36
Kontakt med omverden	36
Sikkerhet og kontroll	37
Tilbud og variasjon innen ernæring	39
Tilgang på aktiviteter	39
KAPITTEL 5: SAMMENDRAG	41
Besøksordningens utvikling og frivilliges erfaringer	42
Humanitære utfordringer ved internering	42
Helsetilbudet for internerte	43
Streng frihetsberøvelse	44
KAPITTEL 6: ANBEFALINGER	47
KAPITTEL 7: LITTERATURLISTE	50

FORORD

I ti år har frivillige fra Røde Kors besøkt mennesker som er internert på Politiets utlendingsinternat på Trandum. De frivilliges erfaringer gir et helt spesielt innblikk i en institusjon som huser mange og tunge menneskeskjebner, og som jevnlig får alvorlig kritikk fra en rekke kontrollorganer både i Norge og internasjonalt. Denne rapporten er en beretning om hva de frivillige ser, hører og erfarer når de er på besøk på Trandum utlendingsinternat. Som organisasjon er det vår oppgave å hindre og lindre nød og lidelse, og av det følger at vi varsler når vi ser humanitære behov som ikke blir ivaretatt.

Politiets utlendingsinternat fremstår som et fengsel selv om de internerte ikke er der for å sone en straff. Det er et stort paradoks. Flere internasjonale organer og ulike menneskerettighetsaktører har over tid kritisert forholdene ved Trandum utlendingsinternat, blant dem FNs torturkomité, Europarådets torturkomité og Sivilombudsmannen. En Røde Kors-rapport avdekket i 2018 at praksisen på det norske utlendingsinternatet er svært streng sammenliknet med andre land.

De internerte på utlendingsinternatet venter på å bli sendt ut av Norge, og i utgangspunktet skal ingen mennesker holdes der over lengre tid. Våre frivillige møter imidlertid mennesker som kan ha sittet der i opptil halvannet år. Våre frivillige ser på nært hold hvordan en slik tilværelse gradvis bryter mennesker ned. Flere forteller om langtidsinternerte som de har truffet over flere måneder og som de opplever at det blir stadig vanskeligere å få kontakt med. «Apati» er en beskrivelse som går igjen.

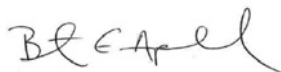
Det krever et spesielt engasjement og en sterk interesse for andre mennesker å være frivillig besøkende på utlendingsinternatet på Trandum. I omgivelser som først og fremst minner om et fengsel, møter de mennesker som forteller om krig, flukt, traumer og usikkerhet rundt egen framtid. De møter mennesker som fortviler fordi de ikke får

lage sin egen mat, eller som sliter med å gjøre seg forstått. Mange frivillige forteller at de føler en avmakt i møte med de internerte.

«Den beste medisinen for et menneske er et annet menneske», sa i sin tid Jens Meinich som grunnla Røde Kors' besøkstjeneste. Røde Kors-frivillige som kommer på besøk til Trandum, kommer dit som medmennesker. De frivillige tilbyr samvær og samtaler. Deres rolle på utlendingsinternatet er å avhjelpe sosial isolasjon og tilby de internerte en menneskelig kontakt utover den de har med andre internerte og de ansatte.

Slik tilværelsen på Politiets utlendingsinternat beskrives i denne og andre rapporter, er det åpenbart flere tiltak som kan gjøre livet litt mer levelig for de som er der. At helsetilbudet ikke er tilfredsstillende, har vært et tilbakevendende tema i mange rapporter gjennom flere år. Det er avgjørende at de internerte sikres reell tilgang til et forsterket og tilpasset helsetilbud. Mulighet for kommunikasjon med familie og nettverk, vil være en annen viktig forbedring.

Men aller viktigst er det at Justis- og beredskapsdepartementet utreder flere alternativer til internering av migranter i Norge, spesielt i tilfeller der uttransport ikke gjennomføres i løpet av få dager. Frihet og alternativer til internering må benyttes i mye større grad for å unngå at personer blir internert over lang tid.

Bernt G. Apeland
Generalsekretær
i Røde Kors

ENGLISH SUMMARY

Red Cross volunteers during a debrief after their visit at Trandum.

For the past 10 years, Red Cross volunteers have regularly visited people who are detained at the Norwegian Immigration Detention Center at Trandum. The center is Norway's only closed institution for foreigners who do not have legal residence in Norway. The National Police Immigration Service (Politiets utlendingsenhet) is responsible for the day-to-day operations of the detention center. Detainees at Trandum are usually there pending forced deportation from the country because of administrative violations of the Immigration Act.

On visits to Trandum, the Red Cross meets many different people, who for various reasons are to be sent out of the country. In conversations, the volunteers meet a variety of life stories and moods.

They meet people who tell stories of war and flight, trauma, and uncertainty about their own future. They meet family fathers, single young men, women and until a few years ago also children. The meetings with detainees make a strong impression on our volunteers. The detainees are in a very strained situation, regardless of whatever reason they ended up at the immigration detention center in the first place.

The purpose of the Red Cross' visit activity at the detention center is to alleviate isolation and loneliness among detainees and to offer human contact beyond what is possible with other detainees and employees. The Red Cross' mission is to alleviate human suffering, protect life and health, and up-

hold human dignity. Many migrants find themselves in a vulnerable situation, which is often exacerbated by detention. The visits are intended to give detainees a break where they can communicate freely with a neutral party. The Norwegian Red Cross is not responsible for monitoring Trandum Detention Center, as a national Supervisory Board oversees the conditions of detention. The visitor activity has now existed for 10 years, and throughout this period the Red Cross volunteers have collected many impressions and diverse experiences. This report aims to provide an insight into these experiences and challenges faced in Norwegian detainment.

Most people who are detained in Norway spend a short period of time at the detention center. The stay will usually be less than 72 hours, and the center is organized and built with a short-term stay in mind. At the same time, there is a significant number of detainees who have ended up staying for more than 21 days. Red Cross volunteers meet long-term detainees. Some of them have been detained for months, sometimes up to a year and a half. Long-term detainees are in a persistently difficult situation and the Red Cross is very concerned about this group.

The purpose of this report has been to gather and systematize experiences the Red Cross has collected in the 10-year period we have had a presence at Trandum Detention Center. The report focuses on conversations and contact between volunteers and detainees. A central part of the report therefore sheds light on what volunteers see, hear and experience during their visits.

The report covers the following two topics:

- 1) How has the Red Cross visitor activity changed over time and how has the organization experienced the changes?
- 2) What humanitarian challenges does the Red Cross see when it comes to detainment at Trandum Detention Center, in terms of;
 - c. access to health services
 - d. severe deprivation of liberty

The report is based on a survey carried out between October and December 2020. It is grounded on extensive written material, which includes: a review of all visit reports from 2010-2020; qualitative interviews with selected volunteers in the visitor activity; as well as a survey conducted in the fall of 2020. The report was conducted within the Red Cross' guidelines of privacy and ethical considerations.

VOLUNTEERS AND THE VISITOR ACTIVITY

The Red Cross' visitor activity is a measure to alleviate isolation and loneliness. Social contact and conversations with detainees are therefore central. Volunteers meet people who share their experiences of war, conflict, trauma, and uncertainty about their own future.

The framework for the visits has undergone several changes during the 10 years the Red Cross has visited detainees. The Red Cross' collaboration with the National Police Immigration Service on the visitor activity has improved considerably. At the same time, conditions at Trandum have also become more security-oriented. The Red Cross questions the degree of the security regime and whether the measures are proportional to legislation and human rights concerns. Volunteers who have been part of the visitor activity for many years believe the increased level of security has affected the Red Cross' ability to alleviate isolation and loneliness.

HUMANITARIAN CHALLENGES IN DETENTION

The Red Cross has observed repeated and persistent humanitarian challenges among detainees at Trandum Detention Center. After each visit, volunteers write a visit report that summarizes conversations with detainees, the need for psychosocial first aid, the detainees' complaints, and impressions the volunteers have about the conditions at the detention center. The visit reports and annual reports show that there has been little action or change in several areas.

This report finds two main humanitarian challenges which concerns the Red Cross, that being

access to health services, and severe deprivation of liberty.

Access to health services

Over time the health service at Trandum Detention Center has been criticized by numerous actors, including the Ombudsman, the Supervisory Board, and the human rights committees at the Norwegian Bar Association, the Norwegian Medical Association, and the Norwegian Psychological Association. The desire for a better health service is also a recurring theme for volunteers in the visitor activity at Trandum.

This report describes Red Cross volunteers' account of detainees' stories and questions concerning their health and life at Trandum Detention Center. The report shows volunteers regularly meet detainees with physical and mental ailments, and that the actual access to health personnel is limited. The report highlights three main points of concern regarding health services.

First, there are several ambiguities related to access to health care and waiting time. Among other things, there are unclear routines for how detainees can get in touch with health personnel. The role of employees is also challenged since they are the link between detainees and health staff. Several detainees experience long waiting time before they can see health personnel. The examples in this report are in line with the Supervisory Board's annual report, which since 2014 reported on detainees complaining about long waiting times. The Ombudsman also concluded in 2015 that the health service is undersized at the detention facility.

Secondly, the report shows that the Red Cross is concerned with the lack of communication and the limited use of interpreters in connection with health issues. Volunteers regularly meet detainees who express concern that they do not have essential information about their own health and treatment, and do not know what routines exist for medical follow-ups or even what rights they have. Some say that they are given medication they do not know, and some are deprived of medication on arrival without understanding why. There are several indications showing the lack of organized

communication is a challenge at Trandum Detention Center. Interpreting services have not been used systematically in connection with health examinations and follow-ups. However, the management at the immigration detention center emphasizes that a positive development has taken place here. Given the detainees' stressful situation, it is crucial that information is given in a well-known language. If detainees do not receive and/or understand important information about their own health, it can have severe consequences.

Thirdly, the Red Cross experiences that nurses and the management at Trandum Detention Center are concerned with offering the detainees a health service that fits their needs for both physical and mental assessment and treatment, but that there are major challenges associated with implementing this in practice. The Supervisory Board's reports show that the number of people placed in the security section because of self-harm and threats of such has increased from 6% in 2012 to 15% in 2017. When detainees are referred to a psychologist, the referral is often rejected because it is not seen as desirable to initiate a treatment process when the detainees' future in Norway is uncertain.

Several players, including the management at Trandum, have in recent years pointed out that there is a conflict of interest in the current organization of the health service. Role challenges arise when the medical service has the National Police Immigration Service as its employer. Several external actors have also pointed out that the doctor's responsibilities and duties towards the detainees are not compatible with the work tasks they have. An example of this is that the treating doctor makes fit-for-flight assessment prior to return. Volunteers experience that detainees can feel insecure and that communication between detainees and employees at Trandum is affected by the difference in power that comes with deprivation of liberty.

All detainees at Trandum Detention Center have the right to receive health services. The police are responsible for ensuring that the detainees receive the health care to which they are entitled under the Patient and User Rights Act. Detainees

es also have the right to receive information and express themselves in a language they master in a legal and medical context. The combination of a somewhat arbitrary access to the assessment of health personnel, long waiting times, insufficient communication or information provided without systematic use of interpreters and a lack of an independent health apparatus - can be, and has in some cases been, a barrier to detainees' actual access to health services.

The Red Cross has over time observed that the responsibility is placed on the management at Trandum, even though they have a limited mandate in reality. The Red Cross believes change should be implemented at the departmental level, and alternative solutions should be considered to ensure the health of detainees better than today.

Severe deprivation of liberty

Besides humanitarian challenges in regard to health services, this report also finds challenges when it comes to severe deprivation of liberty. Particularly, two recurring topics of concern arise; the detainees' limited control over their own everyday lives, and the effects of long-term detention on mental health. Based on this, the report highlights four main elements of concern regarding deprivation of liberty.

First, the report highlights challenges related to the detainees' very limited opportunities for contact with the outside world. Detainees at Trandum only have limited telephone time available and internet access is highly restricted to a few pre-approved websites. Detainees are frustrated that they have little opportunity to keep in touch with their families and networks outside the detention center. The Red Cross believes that limited telephone time and lack of internet access is an unnecessarily strict intrusion for detainees. Access to one's own mobile phone as well as internet access would make it easier for detainees to maintain contact with family and networks, as well as planning for return. It is also probable that it would have a positive impact on mental health.

Secondly, the report emphasizes that safety considerations are pervasive at Trandum Detention

Center. Security always has priority and volunteers experience that detainees are affected by strict control and intrusive security measures. Volunteers regularly meet detainees who are frustrated by being locked-in regularly, or experience coercion, force, or isolation. Volunteers who have been part of the visitor activity over time have a clear impression that small conflicts and misunderstandings can escalate quickly and result in one or more detainees being placed in isolation.

Strict control has a negative impact on the long-term detainees' mental health. Several volunteers express concern that at each visit they have met or observed detainees they believe have challenges related to mental health. The most common are detainees who show signs of depression, have sleep problems and who may be restless or passive. Most have also met detainees with symptoms such as anxiety or panic, stomach pain or headache, lack of appetite, concentration problems or anger management problems. In addition, several volunteers believe that they have observed people with isolation injuries from being detained over a longer period.

Thirdly, the visitor reports and the volunteers' perceptions emphasize that lack of variation in available food is problematic for long-term detainees. Detainees are generally frustrated with the limited food options and lack of variety.

Fourth, the access to activities for long-term detainees is a concern. There are different opinions here; some point out that there have been several positive changes and that the offer is considerably better now than it was before. Volunteers also have a very good impression of activity leaders at the detention center and praise them for improving and developing the activity offerings. The Red Cross encourages further development of the activities. Particularly, long-term inmates are affected by a passive everyday life, and will be able to benefit from an enhanced range of activities.

KAPITTEL 1

INNLEDNING

Frivillige på vei inn porten til utlendings-
internatet på Trandum.

Frivillige og internerte i samtaler.

De siste 10 årene har Røde Kors-frivillige regelmessig besøkt mennesker som er internert på Politiets utlendingsinternat på Trandum. Dette er Norges eneste lukkede institusjon for utlendinger som ikke har lovlig opphold i Norge, og driftes til daglig av Politiets utlendingsenhet (PU). Internerte er der som regel i påvente av frivillig utreise eller tvangsutsending fra landet og som følge av administrative brudd på utlendingsloven.¹

På besøk til Politiets utlendingsinternat møter Røde Kors svært mange forskjellige mennesker som av ulike grunner skal sendes ut av landet. I samtalene er det et mangfold av livshistorier og sinnsstemninger, og frivillige møter mennesker som forteller om krig og flukt, traumer og usikkerhet rundt egen fremtid. De treffer familiefedre, enslige unge menn, kvinner og – inntil 2018 – også barn. Møtene med internerte gjør sterke inntrykk på våre frivillige. Dette er mennesker som befinner seg i en svært presset situasjon, uavhengig av hva som er årsaken til at de i utgangspunktet havnet på utlendingsinternatet på Trandum.

Formålet med Røde Kors' besøksordning på Trandum er å avhjelpe isolasjon og ensomhet blant internerte og tilby menneskelig kontakt utover det som er mulig med andre internerte og ansatte. Røde Kors' oppdrag er å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse. Mange migranter befinner seg i en sårbar situasjon som ofte forsterkes ved internering. Besøkene er ment å gi internerte et avbrekk hvor de kan kommunisere fritt med en nøytral og utenforstående part.

De fleste som interneres i Norge sitter en kort periode på Politiets utlendingsinternat. Oppholdet vil oftest være på mindre enn 72 timer, og stedet er organisert og bygget med sikte på kortere opphold. Samtidig er det et betydelig antall internerte som har en botid på mer enn 21 døgn. Røde Kors-frivillige treffer de som er langtidsinternerte. Noen av dem har vært internert i månedsvis, av og til opptil halvannet år. Frivillige forteller om mennesker som de har truffet over flere måneder og som de opplever blir gradvis vanskeligere å få kontakt med og apatiske overfor egen situasjon.

¹ ICRC og Norges Røde Kors bruker begrepet administrativ internering eller administrativt brutt på utlendingsloven. Dette fordi forholdene for internerte migranter skal bære preg av at dette ikke er en straff under kriminalomsorgen, men en frihetsberøvelse som følge av administrative brudd på utlendingsloven. Se ICRC policy paper on immigration detention, 2016.

Langtidsinternerte står i en vedvarende vanskelig situasjon og Røde Kors er svært bekymret for denne gruppen.

Besøksordningen ble startet i samme tidsperiode som en rekke rapporter avdekket flere kritiske forhold ved utlendingsinternatet og var inspirert av et lignende konsept fra Røde Kors i Canada.² I 2010 startet et pilotprosjekt, og i 2013 ble prøveprosjekt til et fast Røde Kors-tilbud. Besøksordningen er basert på en samarbeidsavtale mellom Røde Kors og Politiets utlendingsenhet.³ Ifølge samarbeidsavtalen har internerte rett til å motta besøk fra Røde Kors, og frivillige skal ha tilgang til aktivitetssentret og øvrige avdelinger. Røde Kors' prinsipp om nøytralitet står sentralt i arbeidet med internerte, og avtalen spesifiserer også at Røde Kors-frivillige ikke skal involvere seg i de interneres forvaltningssak. Røde Kors fører ikke tilsyn, dette ansvaret er lagt til Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat på Trandum.

Selv om Røde Kors ikke fører tilsyn, følger det av vårt oppdrag om å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse at vi sier ifra når vi ser udekkede humanitære behov. Erfaringene fra vårt arbeid på Politiets utlendingsinternat gjør at vi nå har noen tydelige anbefalinger til myndighetene for å forbedre den humanitære situasjonen for de internerte.

Formålet med denne rapporten har vært å samle og systematisere erfaringer Røde Kors har gjort seg i den 10 års perioden vi har hatt tilstedeværelse på utlendingsinternatet på Trandum. Rapporten setter søkelyset på hvordan internerte opplever sin egen situasjon, sett gjennom kontakten de har med Røde Kors-frivillige. En sentral del av rapporten omhandler derfor hva de frivillige ser,

hører og erfarer når de er på besøk på Trandum utlendingsinternat.

Rapporten dekker følgende to områder:

- 1) Hvordan har Røde Kors' besøksordning endret seg over tid og hvordan har organisasjonen opplevd endringene?
- 2) Hvilke humanitære utfordringer ser Røde Kors i forbindelse med langtidsinternering på Trandum utlendingsinternat når det gjelder;
 - a. tilgang til helsetjenester
 - b. streng frihetsberøvelse

Rapporten er basert på en kartlegging som ble gjennomført mellom oktober og desember 2020. Den bygger på en gjennomgang av samtlige besøksnotater fra besøk i perioden 2010-2020, samt kvalitative intervjuer med utvalgte frivillige og en spørreundersøkelse blant frivillige som ble gjennomført høsten 2020. Rapporten er gjennomført innenfor Røde Kors' retningslinjer for personvern og etiske hensyn, og rapportgruppen har kontinuerlig diskutert innholdet med henblikk på dette.

Juridiske rammer og eksterne aktører

På Politiets utlendingsinternat på Trandum plasseres personer uten lovlig opphold i Norge med tvang. Det er imidlertid ikke et fengsel, og interneringen skal ikke være straff. Internering kan skje på bestemte grunnlag som er beskrevet i utlendingsloven § 106. De mest brukte grunnlagene er når en utlending ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet og når det er fare for at en utlending ikke vil reise ut av landet selv om det er fattet vedtak om det.⁴ Frihetsberøvelse er et veldig inngripende tiltak mot enkeltmennesker, og det er derfor særlig viktig at myndighetene sørger for at de interneres grunnleggende rettigheter blir ivaretatt

2 Intervju 1010.

3 Samarbeidsavtale mellom Røde Kors og Politiets Utlendingsenhet, 2013.

4 Justis- og beredskapsdepartementet, Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven), vedtatt i 2008, §106 første ledd bokstav a og b.

underveis. Kravene til norske myndigheter finner vi både i internasjonale menneskerettigheter og i nasjonal lovgivning, og omhandler blant annet retten til helsehjelp, retten til privatliv og forbudet mot tortur eller annen nedverdiggende eller umenneskelig behandling.⁵ Grunnlaget for å drive utlendingsinternatet har hjemmel i utlendingsloven § 107, og er bestemt i mer detalj i utlendingsinternatforskriften. I forskriften er det blant annet presisert hvilke rettigheter de internerte har, og hvilke kontrolltiltak og hvilken maktbruk som er tillatt.⁶

Det er flere aktører som har ulike roller og mandat knyttet til Politiets utlendingsinternat. Overordnet er det to organer som skal overvåke at rettighetene til de internerte blir ivaretatt. Det er opprettet et uavhengig tilsynsorgan, Tilsynsrådet, som skal påse at behandlingen av utlendingene på Politiets utlendingsinternat skjer i samsvar med lovgivningen. Tilsynsrådet er oppnevnt av Justis- og beredskapsdepartementet og har rett til å; inspisere internatets områder, bygninger og rom der de internerte oppholder seg; innhente opplysninger om behandling av de internerte; kreve innsyn i saksdokumentene dersom den internerte samtykker; og ta opp saker på eget initiativ eller etter henvendelser fra internerte.⁷ I tillegg har Sivilombudsmannens forebyggingsenhet også et eget ansvar for å undersøke om menneskerettighetene til personer som er frihetsberøvet blir ivaretatt og for å forebygge tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling, og dette gjelder også for de som er internerte på Trandum.⁸ Røde Kors sin rolle på Trandum utlendingsinternat er å avhjelpe sosial isolasjon og tilby de internerte menneskelig kontakt ut over det de har med andre internerte og de ansatte.

Rapportens struktur

Rapporten er inndelt i seks kapitler. I dette første kapitlet introduseres rapporten og besøksordningen. I kapittel 2 presenteres metodebruk og nærmere informasjon om rapportens kilder. I kapittel 3 gjennomgås besøksordningens utvikling og frivilliges erfaringer, og svarer på hvordan besøksordningen har endret seg over tid. I dette kapitlet presenterer vi også en figur som illustrerer utfordringene frivillige møter i besøksordningen. I kapittel 4, gjennomgås flere utfordringer som de internerte møter ved frihetsberøvelsen på utlendingsinternatet på Trandum. Vi tar opp hvilke humanitære utfordringer Røde Kors ser i forbindelse med internering når det gjelder tilgang til helse-tjenester og streng frihetsberøvelse ved internering. I samme kapittel introduserer vi seks figurer som illustrerer henholdsvis: ulike frustrasjoner de internerte forteller til frivillige; oversikt over individuell botid per internert; frivilliges opplevelse av helsetilbudet på Politiets utlendingsinternat; oversikt over besøksnotater som nevner helseplager eller ønske om helsehjelp; og ulike symptomer på frihetsberøvelse som frivillige hører om eller observerer. I kapittel 5 presenteres et sammendrag av rapporten, og i kapittel 6 presenteres anbefalinger som Røde Kors mener vil forbedre situasjonen for internerte og gjøre frihetsberøvelsen på Trandum utlendingsinternat mindre skadelig.

5 Se blant annet: Council of Europe, Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon, 2010, artikkel 3 og 6; OHCHR, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 12, menneskerettsloven, 1999.

6 Justis- og beredskapsdepartementet, Forskrift om Politiets utlendingsinternat (utlendingsinternatforskriften), 2010, kapittel 2 og 3.

7 Regjeringen, Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, nettside.

8 Sivilombudsmannen, Mandat, metode og arbeidsområder, nettside.

KAPITTEL 2

METODE OG LITTERATUR

Illustrasjonsfoto.

KILDER

Denne rapporten er i hovedsak basert på Røde Kors-frivilliges inntrykk og observasjoner gjennom deltakelse i besøksordningen på Politiets utlendingsinternatet på Trandum. Besøksordningen er organisert slik at de frivillige kun treffer langtidsinternerte. De frivillige har et unikt innblikk i gruppen internerte som bor der lengst og som i størst grad påvirkes av frihetsberøvelsen. Observasjoner som beskrives vil naturligvis være preget av hvordan enkelte frivillige har oppfattet situasjoner og hvordan de har tolket det enkelte internerte har fortalt. Det er også verdt å nevne i denne sammenheng at frivillige ikke besøker internerte som fagpersoner, men som vanlige medmennesker.

Intervjuer med frivillige og tidligere ansatte

Rapporten bygger i stor grad på semi-strukturerte intervjuer med frivillige og tidligere ansatte med relasjon til besøksordningen. Det ble gjennomført 13 intervjuer i november 2020. Tolv av intervjuene ble gjennomført over telefon eller videosamtale, og ett ble gjort skriftlig. Det ble valgt en variert sammensetning av frivillige med hensyn til alder, kjønn og hvor lenge de har vært frivillige og i hvilken tidsperiode. Det ble utarbeidet to intervjuguider til intervjuene. Første utkast ble utviklet basert på en diskusjonsgruppe med frivillige gruppeledere, koordinator og rådgiver. Intervjuguiden ble deretter justert i flere omganger i samarbeid med rådgivere og frivillige.

Besøksnotateter

Etter hvert besøk fyller frivillige ut et besøksnotat. Formålet med besøksnotatene er å gi en tilbakemelding på aktivitetene og å belyse den humanitære situasjonen for internerte. På denne måten oppsummeres og dokumenteres de erfaringer frivillige gjør seg i forbindelse med besøk. Besøksno-

tatene gir også informasjon til rådgiver i Røde Kors dersom det er aspekter som bør adresseres i dialogen med PU.¹ Frivillige går igjennom utvalgte temaer, blant annet praktiske forhold og rammer rundt ankomst, typer aktiviteter som ble gjennomført og antall samtaler med grupper og individuelle samtaler. Frivillige noterer også eventuelle henvendelser der internerte forteller om helsetilstand eller rammer ved internatet som påvirker deres frihet, ernæring og lignende. Til utforming av denne rapporten har det vært gjort en gjennomgang av alle 363 besøksnotater som er skrevet i årene 2010 til 2020.

Spørreundersøkelse

I november 2020 ble det sendt ut en spørreundersøkelse til alle nåværende og tidligere frivillige. 33 personer svarte på spørreundersøkelsen. Undersøkelsen inkluderte spørsmål om deres erfaringer og opplevelser under besøk til utlendingsinternatet på Trandum.

Sitater og referanser til virkelige hendelser og personer

Sitater fra intervjuer med frivillige og referanser til virkelige hendelser er hyppig brukt og er valgt ut basert på flere kriterier. Generelt trekkes det frem sitater som belyser generelle funn og illustrerer et gjennomgående tema i materialet. Der det brukes eksempel fra en isolert hendelse er dette spesifisert.

Et sitat eller en referanse skal ikke være utleverende og identifiserbare markører er derfor tilpasset eller fjernet. Det vil si at personer refereres til som «internerte», «ansatte» og «frivillige». Der det refereres til ansatte er det ment å referere til ansatte ved Politiets utlendingsinternat, og ikke tidligere ansatte i Røde Kors. Det unngås å bruke markører

¹ Besøksnotatet er forhåndsdefinert og delt opp i en tabell med to kolonner der hver rad har et dedikert spørsmål. Malen for besøksnotatene har blitt utviklet de siste årene. I 2017 utarbeidet ressursgruppa en ny mal som ble pilotert i 2018. En revidert versjon basert på tilbakemeldinger i 2018 ble tatt i bruk i 2019.

som etnisitet, nasjonalitet og andre beskrivelser som kan gjenkjennes.

Det er også viktig å understreke at de frivillige opplever besøksordningen ulikt, og deres opplevelser varierer. Utfordringer oppleves forskjellig og de legger vekt på ulike faktorer i sine gjenfortellinger om møter med internerte, ansatte og andre aktører på utlendingsinternatet. Dette gjelder både i intervjuer og besøksnotater.

LITTERATUR OG TIDLIGERE RAPPORTER

Flere internasjonale organer og menneskerettighetsaktører har over tid kritisert forholdene ved Politiets utlendingsinternat på Trandum. I 2018 kritiserte FNs torturkomite forholdene på Trandum, og skrev at de var bekymret for behandlingen av internerte i Norge. De fremhevet for eksempel at kroppsvisitering var ydmykende med hensyn til verdighet og integriteten til internerte, at det i noen tilfeller ble brukt håndjern under transport, og at det manglet en medisinsk undersøkelse ved ankomst som blant annet kunne fange opp tegn på tortur.

I 2019 kritisert Europarådets torturkomité forholdene på Trandum utlendingsinternat, og fremhevet blant annet internertes begrensede tilgang til aktiviteter, lange perioder med innlåsning på rommet, manglende rutine for medisinsk screening ved ankomst, manglende prosedyrer for registrering og rapportering av skader, utfordringer med fullstendig medisinsk konfidensialitet og bekymringer for at mulige psykiske problemer ikke blir oppdaget eller behandlet tilstrekkelig.²

Sivilombudsmannen har ved flere anledninger gitt ut rapporter i etterkant av besøk til utlendingsin-

Frivillig og internert i fortrolig samtale.

ternatet på Trandum. Seneste besøk fra Sivilombudsmannen var i 2015, og igjen et oppfølgende besøk på sikkerhetsavdelingen 2017. Rapporten fra 2017 konkluderte blant annet med at hensynet til kontroll og sikkerhet er svært fremtredende og at helsetilbudet fremsto som underdimensjonert.³

Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat på Trandum ble opprettet i 2008 og har fremlagt årsmeldinger hvert år frem til i dag.⁴ Tilsynsrådet er ansvarlig for tilsyn og ser på om behandlingen av utlendingene på Trandum skjer i samsvar med lovgivningen. I årsmeldingen for 2020 uttrykker Tilsynsrådet bekymring for at utlendingsinternatet har et mer fengselslignende preg enn det som var formålet med interneringen i utgangspunktet, og trekker frem kritiske punkter vedrørende sikkerhetsrutiner, bruk av isolasjon og sikkerhetscelle og helsetilbudets organisering og kvalitet.⁵

² FNs torturkomité, 2018, punkt 27 og Europarådets torturkomité, 2019, ss. 22-30.

³ Sivilombudsmannen, 2017, Besøksrapport Politiets utlendingsinternat på Trandum, sikkerhetsavdelingen.

⁴ Regjeringen, Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, nettside.

⁵ Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat Trandum, årsmelding 2020.

Røde Kors ga i 2018 ut rapporten *Harm Reduction in Immigration Detention* i samarbeid med Global Detention Project. Rapporten var en komparativ studie av interneringsforhold i fem europeiske land og konkluderte med at forholdene på Politiets utlendingsinternat på Trandum er strengere enn på mange utledningsinternater i andre land. Rapporten fremhevet en rekke punkter som var egnet til å redusere de skadelige effektene av internering.

I 2019 ga menneskerettighetsutvalgene i Advokatforeningen, Psykologforeningen og Legeforeningen ut en besøksrapport fra sitt besøk på Trandum, og i 2020 utga Rådet for legeetikk en artikkel om legeetikk ved tvangsretur.⁶

Da dette er en rapport om hva de frivillige ser og hører når de er på besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum spesifikt, er det ikke fokus på forskning om internering og frihetsberøvelse generelt. Vi vet likevel at mange av Røde Kors' erfaringer og opplevelser ikke er enestående i en internasjonal sammenheng, men gir gjenklang både i Røde Kors-foreninger i andre land som besøker internerte, samt organisasjoner som UNHCR og akademisk forskning.⁷

BEGREPER

Besøksordningen på Trandum inngår i et nettverk av ulike interessenter bestående av blant annet enkeltpersoner og institusjoner. Hver av disse har forskjellig bakgrunn og erfaring med tilhørende begrepstradisjoner. For å unngå misforståelser og forvirring brukes det i denne rapporten bestemte begreper for å beskrive de ulike interessentene.

I rapporten brukes begrepet de *internerte*.⁸ Her mener vi de personene som er internert på utlendingsinternatet i henhold til utlendingsloven § 106 første ledd. Dette er i hovedsak to grupper; utlendinger som «ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet, eller hvor det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen oppgir uriktig identitet» (utlendingsloven § 106 første ledd bokstav a), og der «det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som innebærer at utlendingen plikter å forlate riket» (utlendingsloven § 106 første ledd bokstav b).

I rapporten refereres det til de *frivillige*. Betegnelsen inkluderer *alle* personer med tilknytning til Røde Kors som har besøkt internerte gjennom besøksordningen. Dette inkluderer derfor nåværende frivillige, tidligere frivillige, gruppeledere og tidligere ansatte.

I rapporten brukes begrepet de *ansatte*. I hovedsak refererer dette til personer ansatt på Politiets utlendingsinternat som de frivillige interagerer med ved besøk, eller som de internerte refererer til i samtale med de frivillige. Betegnelsen inkluderer derfor ikke ledelsen på Trandum. Aktivitetslederne på utlendingsinternatet refereres i denne rapporten til som *aktivitetsledere*.

6 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2019; Tidsskriftet Den Norske Legeforeningen, Legeetikk ved tvangsutsendelse av migranter, 2020.

7 Se for eksempel: UNHCR, Negative effects of detention on an individual, 2010. Forskning innenfor isolasjon i fengsler, kan i stor grad også brukes til å se på konsekvensene av isolasjon på Trandum. Se Rua og Smith, 2019.

8 Andre betegnelser på en person som er internert på utlendingsinternatet på Trandum inkluderer blant annet innsatt og utlending.

KAPITTEL 3 BESØKSORDNINGENS UTVIKLING OG FRIVILLIGES ERFARINGER

Vafler skaper et samlingspunkt under besøk.

I løpet av ti år har både besøksordningen og rammene på utlendingsinternatet på Trandum gjennomgått flere endringer. Dette kapittelet omhandler hvordan besøksordningen har endret seg over tid og hvordan Røde Kors har opplevd endringene. Første del av dette kapittelet gir et innblikk i rammene rundt besøksordningen mens andre del ser på hvilke utfordringer de frivillige opplever. I neste kapittel beskrives de humanitære utfordringene

som internerte opplever sett gjennom de frivilliges øyne.

Røde Kors gjennomfører besøk til internerte flere dager i uken, i stor grad fordi besøksordningen har en gruppe aktive og engasjerte frivillige. Et sitat fra en tidligere Røde Kors-ansatt, som jobbet med frivillige, illustrerer dette fint:

«Frivillige på Trandum er helt spesielle mennesker [...] Noen har ventet i tre år for å bli frivillig – for å bli 25 år for å kunne få lov til å bety noe for disse veldig sårbare menneskene, som egentlig er helt glemt. Så det er det sterkeste med hele min opplevelse i Røde Kors – det er å møte de frivillige. Vanlige folk som deg og meg som går imot strømmen og bruker av egen fritid for å gjøre en forskjell for en gruppe som utrolig mange ikke bryr seg om. Og jeg synes de er så unike, altså, det må jeg bare si. Og vi har noen som har vært med i over ti år – altså det er jo helt utrolig å klare å stå i den tjenesten i så mange år. Og så har vi mange som har vært med i fem-seks år – det er fantastisk.»¹

BESØK PÅ UTLENDINGSINTERNATET

Frivillige treffer personer som er langtidsinternerte, og hyppigheten på besøkene har variert fra 2 ganger i måneden til 8 ganger i måneden. På årlig basis har det vært gjennomført fra 20 besøk til 76 besøk. Hvert besøk varer ca. en og en halv time. Det har med tiden også blitt en tradisjon å ha to større arrangementer i året, julefest med gaver og julekaker, og sommerfest med grilling ute i luftgården.² Siden 2012 har Røde Kors-frivillige servert vafler under nesten hvert besøk. Dette gir ofte gode tilbakemeldinger, og er blitt beskrevet som et høydepunkt av internerte.

Besøkene kan bestå av gruppeaktiviteter eller en-til-en samtaler mellom frivillige og internerte. De frivillige vet aldri med sikkerhet hvem de kommer til å treffe ved hvert besøk, og de tilpasser aktiviteter basert på hva de oppfatter er behovet. De møter mange ulike mennesker og et mangfold av kulturer og språk. Det varierer også i hvilken grad de internerte har behov for å prate. For noen internerte oppleves det som viktig at de frivillige kommer, mens for andre er det ikke viktig i det hele tatt.³

Alle som er med i besøksordningen på Trandum har kurs i psykososial førstehjelp, som gir verktøy til å håndtere vanskelige situasjoner og samtaler.

1 Intervju 1516.

2 Besøksordningen og internatet har vært preget av smittevernsrestriksjoner store deler av 2020. De frivillige har beskrevet det som utfordrende å ikke få treffe de internerte og uttrykker sterk bekymring for at de internerte per i dag har ytterligere begrensninger i forhold til kontakt med omverden. I 2020 har det kun vært gjennomført ti besøk på grunn av begrensninger knyttet til koronapandemien. Restriksjonene førte til at besøksordningen i samarbeid med PU fikk organisert videosamtaler i to omganger i løpet av året. Samtalene ble gjennomført med én frivillig og én internert. På grunn av lavt belegg på Trandum de siste par årene, og spesielt i 2020, har ikke alle avdelingene på Trandum blitt tatt i bruk. En av avdelingene har blitt gjort om til en karanteneavdeling, og en annen avdeling er klargjort for å isolere de som eventuelt får påvist smitte.

3 Intervju 1010; Intervju 2324; Intervju 1213; Intervju 1314.

BESØKSORDNINGENS RAMMER

Besøksordningens rammer har utviklet seg over tid, blant annet har besøkstiden blitt kortere, og alle besøk foregår nå på aktivitetssenteret, ikke på avdelingene der internerte bor.⁴ I løpet av de første årene spiste de frivillige middag eller kveldsmat sammen med de internerte, dette har de ikke mulighet til lenger.⁵

«I begynnelsen spiste de internerte middag da vi kom på besøk. I begynnelsen holdt vi oss litt på avstand, men etter hvert begynte de å invitere oss til bords. Da fordelte vi oss rundt langbordet og så fikk de på en måte lov til å være vertskap.»⁶

Besøksordningens første år var preget av at det var en oppstartsfasen, og dette preget forholdet mellom besøksordningen og ansatte på utlendingsinternatet. Ordningen var ny for både Røde Kors og PU, og det oppstod noen praktiske utfordringer.⁷ Mangel på etablerte rutiner og informasjon om Røde Kors sin tilstedeværelse førte til ineffektiv kommunikasjon, lange ventetider under besøk og skepsis mellom de frivillige og de ansatte på utlendingsinternatet på Trandum.⁸ Dette er imidlertid blitt bedre siden besøksordningens oppstart.

De siste årene har informasjon om besøksordningen blitt inkludert i nyansattprogrammet på utlendingsinternatet. Dette mener flere av de frivillige har hatt stor betydning for forholdet mellom

frivillige og ansatte, og for gjennomføringen av besøkene.⁹ Frivillige opplever gjennomgående at samarbeidet med PU har blitt bedre. Det er likevel en tydelig oppfatning om at det over tid har blitt et mer sikkerhetsorientert fokus som har påvirket besøksordningen og de internerte.

Flere frivillige ønsket å få frem at de ansatte på utlendingsinternatet på Trandum gjør en god jobb, at de er opptatt av å bygge bro, og stiller seg positivt til ansatte som deltar i aktiviteter med de internerte.¹⁰ De internerte oppgir å ha opplevd holdninger blant noen ansatte som er upassende, men at dette som oftest har dreid seg om enkeltpersoner.¹¹

De siste fem årene har besøksordningen vært organisert slik at de samme gruppene besøker de samme avdelingene hver gang. Det vil si at de frivillige treffer internerte fra samme avdeling omtrent en gang i måneden. Tidligere var det ingen gruppeinndeling og de frivillige kunne treffe ulike avdelinger ved hvert besøk.

En bekymring knyttet til at besøkene ble begrenset til aktivitetssenteret handler om de internertes mulighet for deltakelse. Flere besøksnotater beskriver at noen internerte ikke har blitt med til aktivitetssenteret av forskjellige årsaker og at dette gjør det vanskelig for frivillige å komme i kontakt med dem. Det står eksempelvis, «Vi traff fire

4 Intervju 2324; Intervju 0102; Intervju 1415.

5 I dag er besøkene på maks 1 time og 45 minutter. Tidligere var besøkene på 2 timer. I en mellomperiode ble tiden delt opp slik at de frivillige møtte to forskjellige avdelinger i løpet av ett besøk. Da hadde de 45 minutter med hver avdeling og en pause på 15 minutter (Intervju 1718). Tidligere forgikk besøkene i fellesarealene på avdelingene der de internerte bor. I dag foregår alle besøk på aktivitetssenteret. Intervju 1010; Intervju 0102.

6 Intervju 0102.

7 En tidligere ansatt forteller om at samarbeidet mellom Røde Kors og ledelsen på Trandum var åpent og produktivt, men at det var noe mangel på kontinuerlig tilgang på informasjon til ansatte og internerte. Dette er også et gjennomgående tema i besøksnotatene fra de første årene at de frivillige opplevde at ansatte ved Trandum ikke visste om besøksordningen og at Røde Kors etterlyste bedre informasjon til både ansatte og internerte.

8 Intervju 0203; Intervju 0102; Intervju 1819.

9 Intervju 1718.

10 Intervju 0102; Intervju 1010; Intervju 1617; Intervju 1415.

11 Intervju 0102; Intervju 1718; Intervju 1314; Intervju 1415; Intervju 1617.

kvinner – to var igjen på avdelingen»,¹² eller «Det var fire kvinner igjen på avdelingen som vi ikke fikk møte»¹³ eller:

«En vakt kunne informere om at det var tre personer fra avdelingen som hadde ønsket ikke å bli med til aktivitetssenteret.»¹⁴

Dette bekymrer de frivillige fordi de ikke vet hvem de ikke møter og hvorfor. Internerte forteller av og til at andre ikke kommer på aktiviteter fordi de er plassert på sikkerhetsavdelingen. Det er også et spørsmål om de som ikke kommer til aktivitet er tilstrekkelig informert om muligheten for å treffe frivillige fra Røde Kors. De internerte har begrenset tilgang til aktivitetssenteret og Røde Kors er bekymret for at de som blir igjen på avdelingene er de som potensielt har størst behov for noen å snakke med.¹⁵

Besøk til kvinner og barn

I dag er besøkene organisert slik at en egen gruppe er på besøk den dagen kvinnene er på aktivitetssenteret. Det vil si at den samme gruppen møter kvinneavdelingen én gang i måneden.¹⁶ Tidligere var det organisert slik at gruppen kunne dele seg opp dersom de var minimum fire frivillige og noen kunne bli eskortert over til kvinneavdelingen¹⁷. Dette ble det i midlertidig slutt på. En frivillig forteller:

«Det var litt tilbakemelding fra avdelingen, de internerte, kvinneavdelingen var ett sted og det var veldig trangt der egentlig – tror de følte at hvis de ikke ville snakke med oss så invaderte vi litt.»¹⁸

Kvinnene hadde ikke tilgang på aktivitetssenteret inntil for et par år siden. Innen kvinnene fikk tilgang på aktivitetssenteret ble besøk til kvinnene gjennomført i en egen gymsal. Der var det begrenset med fasiliteter i forhold til aktivitetssenteret – de hadde tilgang på noen matter og de kunne spille ball.¹⁹ At kvinnene har fått tilgang på aktivitetssenteret er positivt.²⁰

Tidligere besøkte frivillige også enslige mindreårige og familier med barn som var internert på utlendingsinternatet på Trandum. I januar 2018 ble det imidlertid opprettet en egen familieavdeling på Haraldvangen i Hurdal med egne rutiner og forsterket barnefaglig kompetanse.²¹ At det er opprettet en egen avdeling for barn med et mindre strengt sikkerhetsregime mener Røde Kors er svært positivt.

Et mer sikkerhetsorientert regime

Sikkerhetsorienteringen på Politiets utlendingsinternat har vært et sentralt tema i flere rapporter de siste årene, blant annet fra Sivilombudsmannen, Global Detention Project og fra menneskerettighetsutvalgene i Advokatforeningen, Psykologfo-

12 Besøksnotat 2019.02.04.

13 Besøksnotat 2020.01.20.

14 Besøksnotat 2016.01.04.

15 Intervju 1718; Intervju 2324; Intervju 1415; Intervju 0102.

16 Flere frivillige mener ett besøk i måneden er for lite. De opplever også at kvinnene de møter synes dette er for lite.

17 Intervju 1718.

18 Intervju 1415.

19 Intervju 1415.

20 Intervju 2324; Intervju 1415.

21 Tidligere ble enslige mindreårige og familier med mindreårige barn internert på Trandum. Dette mottok sterk kritikk fra både Sivilombudsmannen og Global Detention Project på bakgrunn av at forholdene på Trandum var svært uegnet for barn. Se Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21- mai 2015, 2015; og Global Detention Centre, Harm Reduction in Immigration Detention, 2018. For mer om politiets arbeid for barn i asylsaker se Politiets utlendingsenhet, Trygg, Sikker og Forsvarlig – Barnefaglig veileder for Politiet i asylsaker, 2019.

ET TYPISK BESØK

ANKOMST. Fra parkeringsplassen går de frivillige igjennom en sluse bestående av to karusellporter og over gårdsplassen til mottaksavdelingen. Her må de legge fra seg alt av personlige gjenstander. De registreres av ansatte som ringer og gir beskjed til avdelingen som skal besøke aktivitetssenteret om at Røde Kors har ankommet. De frivillige går deretter tilbake over gårdsplassen til aktivitetssenteret og venter på at en ansatt skal låse dem inn. Her er det også slusedører.

BESØK PÅ AKTIVITETSSENTERET. På aktivitetssenteret foregår flere aktiviteter samtidig, det kan være fotball, basket, bordtennis, trening på apparater, TV-spill og lignende. Frivillige tar kontakt med internerte og tilpasser seg stemningen. Om frivillige kjenner noen av de internerte fra tidligere besøk starter praten ofte av seg selv, dette bidrar ofte til å løsne stemningen dersom noen er skeptiske til besøket. Noen ønsker ikke å snakke med de frivillige og det respekteres.

DEBRIEF. Frivillige har alltid en debrief med gruppeleder etter hvert besøk. Formålet er å snakke igjennom eventuelle vanskelige samtaler, og diskutere temaer som har kommet opp i samtalen. I forbindelse med debrief skrives samtidig besøksnotatet i fellesskap.

reningen og Legeforeningen.²² Røde Kors opplever at sikkerhetsorienteringen også påvirker besøksordningen på flere områder.

Et par år etter at besøksordningen startet opp ble utlendingsinternatet bygget om med økt fysisk sikkerhet for blant annet å hindre rømminger. Den nye arkitekturen ligner et fengsel i større grad, og frivillige kjenner på det de beskriver som et sikkerhetsregime under store deler av besøkene. En forteller om en rolig periode med lavt belegg på internatet:

«Men det som gjennomsyrrer er dette sikkerhetsregimet – alt er litt farlig [...] Nå er det er veldig rolig – det har vært perioder hvor det var skikkelig tøft.

Det var noen år siden da det var veldig mange menn som hadde vært der veldig lenge [...] Det er generelt et veldig høyt sikkerhetsnivå og ingen av oss skjønner helt hvorfor det må være sånn.»²³

Ansatte på utlendingsinternatet går med uniform og det er strenge regler for hva frivillige kan ta med inn. Frivillige har også fått tilbud om å bære en sikkerhetsalarm på seg når de er på besøk, men dette har Røde Kors ikke ønsket. Flere poengterer at de aldri har vært utsatt for fare under et besøk, og at de selv aldri selv har følt å ha vært i en situasjon der de hadde behov for økt sikkerhet:

²² Sivilombudsmannen, Besøksrapport, sikkerhetsavdelingen: Politiets utlendingsenhet på Trandum 28.-29- mars 2017, 2017; Global Detention Centre, Harm Reduction in Immigration Detention, 2018; og MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2020.

²³ Intervju 1415.

Frivillige på vei for å besøke de internerte.

«Det er én grunn til at vi ikke vil ha sikkerhetsalarm på oss og det er at det øyeblikket du tar på deg en sikkerhetsalarm så signaliserer du at du tror de kan være farlige og ikke kan stole på dem.»²⁴

Noen frivillige har opplevd at utviklingsmulighetene for besøksordningen er begrenset og at dette i stor grad forklares med sikkerhetshensyn.²⁵

«De begrunner alle tingene vi ønsker å gjøre med at det ikke sikkert nok – i mine seks år har jeg aldri vært oppe i en eneste truende situasjon. Ting kan være høylytt og man kan komme til å argumentere, men jeg har aldri følt meg utrygg.»²⁶

Det er flere som uttrykker ønske om å utvikle rammen for besøk, men at dette kan være utfordrende:

«[Om] vi kunne fått vært mer delaktige i ting som vi kunne gjort sammen med dem – lage mat sammen, lage litt mer rammer rundt besøkene våre. Det er så mye mer vi kunne ha gjort hvis vi hadde hatt mulighet til det. Det er begrensa hva vi får lov til.»²⁷

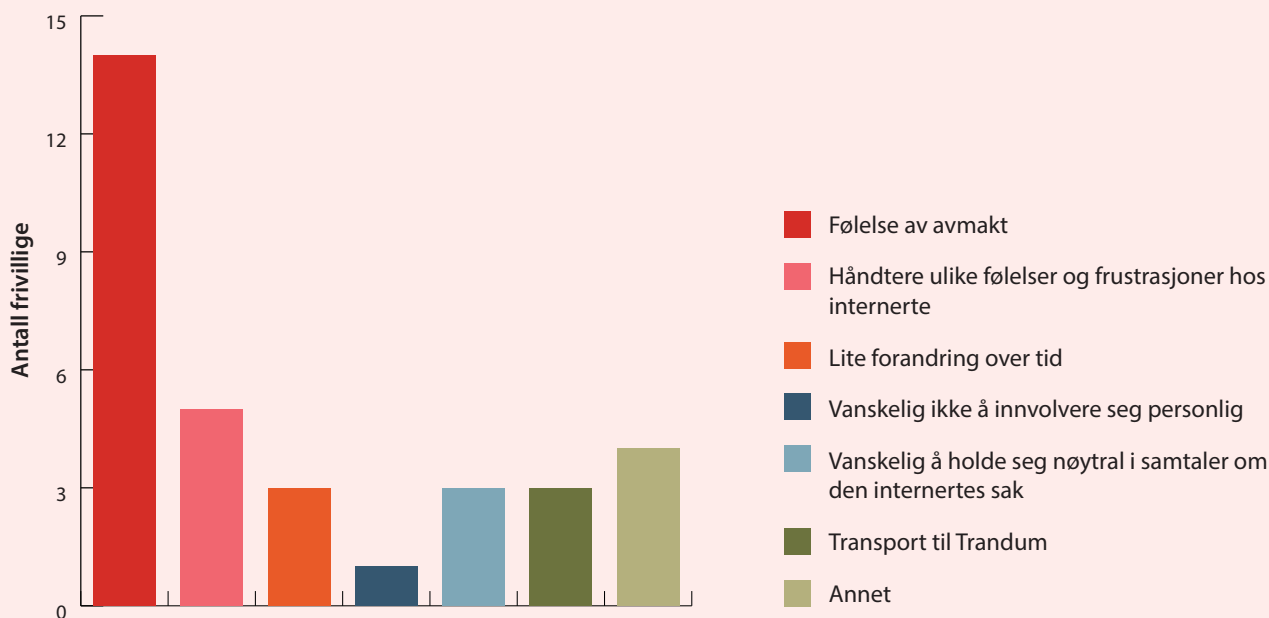
Aktivitetslederne på utlendingsinternatet på Trandum har vært viktige samarbeidspartnere for å få til utvikling i besøksordningen, som sommerfesten og julefesten. Flere opplever at aktivitets-

24 Intervju 0102.

25 Intervju 1617; Intervju 0102; Intervju 0203; Intervju 1718.

26 Intervju 1718.

27 Intervju 0203.

Figur 1: Utfordringer for de frivillige: Hva er krevende/utfordrende med å være frivillig i besøksordningen på Trandum?

Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020. Alternativene er forhåndsdefinert, og frivillige hadde mulighet for å velge flere alternativer.

lederne har både de internertes beste i tankene samtidig som at de forstår hvilken sikkerhetsorientering som eksisterer, og at dette har vært svært positivt for besøksordningen og de internerte.

Utfordringer som frivillig i besøksordningen

Gjennom spørreundersøkelsen blant frivillige ble det kartlagt hvilke utfordringer den enkelte opplever i forbindelse med å være en del av besøksordningen på Trandum og i møtene med internerte. Noen opplever det som svært utfordrende å være vitne til frihetsberøvelse og sterke personlige historier fra livet utenfor og innenfor utlendingsinternatets vegger. Utfordringen som imidlertid går mest igjen er at frivillige opplever en avmakt i møte med internerte, se Figur 1.

Besøksordningen på Trandum er et tiltak for å avhjelpe isolasjon og ensomhet, og sosial kontakt og samtaler med internerte står derfor sentralt. I samtaler treffer frivillige et mangfold av livshistorier og sinnsstemninger. Flere forteller om langtidsinternerte som de har truffet over flere måneder og som de opplever at blir gradvis vanskeligere å få kontakt med og det de oppfatter som apati ovenfor egen situasjon.²⁸ Langtidsinternerte står i en vedvarende vanskelig situasjon og frivillige som har et begrenset handlingsrom kan lett kjenne på avmaktsfølelser.

Utførelse av besøksordningens oppdrag

Frivillige som har vært med i besøksordningen i mange år opplever at flere endringer har påvirket Røde Kors' mulighet til å avhjelpe isolasjon og

²⁸ Intervju 1617; Intervju 2324; Intervju 1314; Intervju 1516. Besøksnotatene viser også at de frivillige flere ganger treffer de samme internerte over flere besøk og at deres utfordringer.

ensomhet. De opplever at årsaken er en kombinasjon av et økt sikkerhetsnivå og mangel på tilgang til avdelingene, inkludert sikkerhetsavdelingen.

«I utgangspunktet hadde vi fri tilgang på hele bygget og de internerte hadde fri tilgang på oss – og de ansatte skulle tilrettelegge for at kontakten kunne foregå og jeg vet ikke om den klausulen er der nå.»²⁹

Flere forteller at de opplever at de ansatte sier ifra dersom det er noen som har behov for en samtale, men det påpekes også at det har blitt mindre av dette som et resultat av et de frivillige ikke lenger er på avdelingene og at sikkerhetsfokuset har økt.³⁰ Sitatet nedenfor illustrerer denne endringen, samtidig som endringen også kan bety at ansatte har blitt bedre på å håndtere en del av de vanskelige situasjonene.

«Jeg opplever også at de har blitt mye strengere med hva vi kan gjøre på Trandum enn det de var de første årene [...] Det var lange perioder [...] der personalet kontaktet oss [i besøkstiden] og brukte de frivillige som en slags tilkallingshjelp i situasjoner der de merket at internerte trengte noen å snakke med [...] så spurte de ansatte oss, «kan dere steppe inn her og se om dere får gjort noe for den personen» – det er det helt slutt på nå.»³¹

Frivillige gjør klar til julefest.

At tilgangen er begrenset til aktivitetssenteret oppleves som problematisk fordi de blant annet har færre muligheter til å ha private samtaler der enn på avdelingene.³² Tidligere fikk frivillige også møte internerte som var plassert på sikkerhetsavdelingen regelmessig:

«Vi var og hilste på de som satt på [sikkerhetsavdelingen] og det har vi ikke meg kjent fått mulighet etter de første fem årene. Nå har det blitt litt mer rigid. Kun de som kommer til aktivitetssenteret vi får møte og der er det mangel på områder man kan ha private samtaler.»³³

I samarbeidsavtalen mellom PU og Røde Kors er det spesifisert at Røde Kors skal ha tilgang på sikkerhetsavdelingen, men dette etterleves ikke i praksis.³⁴

29 Intervju 0102.

30 Intervju 0102.

31 Intervju 0102.

32 Intervju 0102; Intervju 1314.

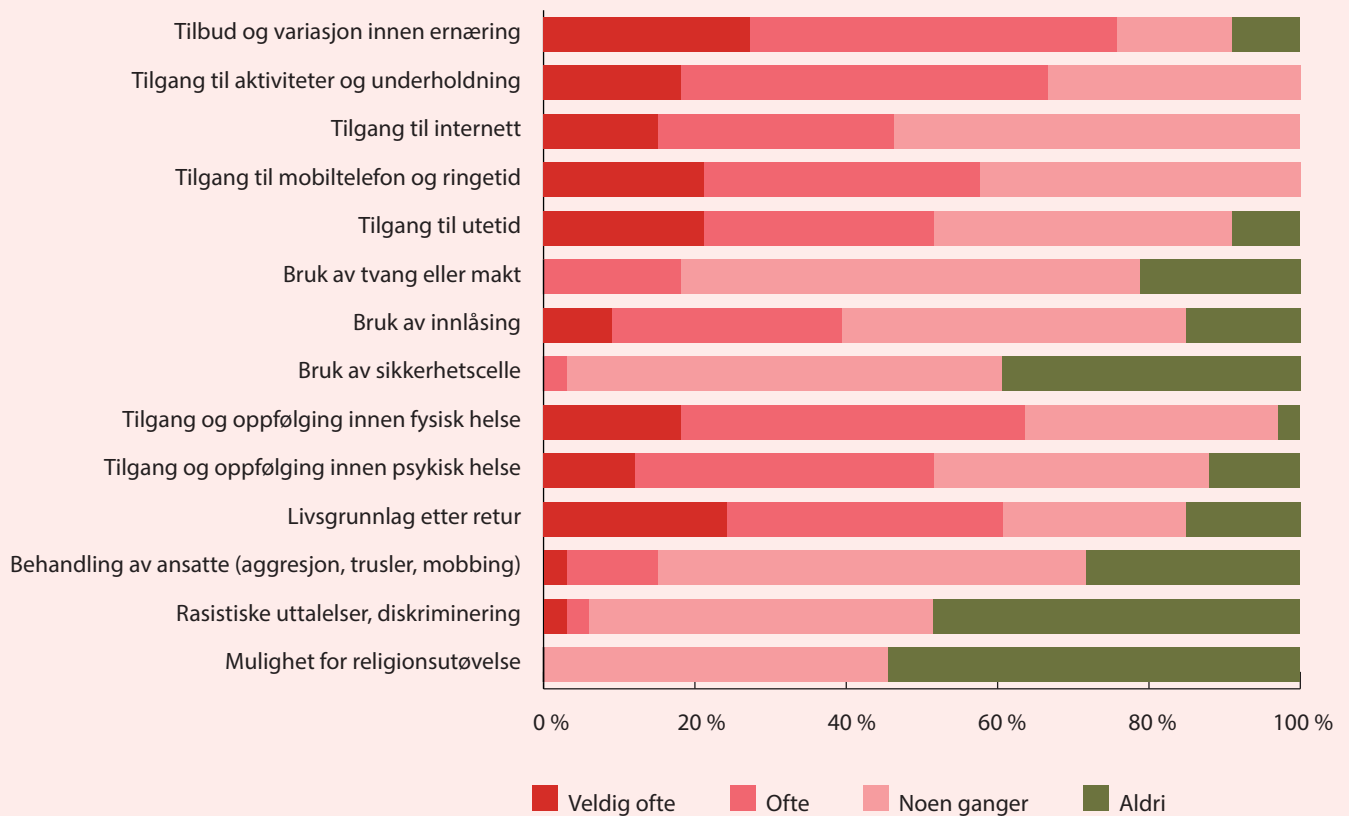
33 Intervju 0102.

34 Samarbeidstale mellom Politiets Utlendingsenhet og Røde Kors, 2013.

KAPITTEL 4 HUMANITÆRE UTFORDRINGER VED INTERNERING

Frivillige i samtale med en internt.

Figur 2: Hvor ofte forteller internerte til Røde Kors' frivillige om følgende frustrasjoner? Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020.

Røde Kors har de siste ti årene observert gjentakende og vedvarende humanitære utfordringer ved internering på Politiets utlendingsinternat på Trandum. Røde Kors' besøksnotater og årsrapporter, samt tilsynsrapporter fra andre instanser danner til sammen et bilde av utvikling på utlendingsinternatet, men det tydeliggjør også områder der det har vært lite handling eller tilsynelatende stillstand.

Dette kapittelet adresserer de to største humanitære utfordringene Røde Kors ser med internering på utlendingsinternatet på Trandum, nemlig tilgang til helsetjenester og utfordringer som følger av steng frihetsberøvelse. Kapittelet er derfor strukturert i to hovedavsnitt. Et avsnitt om tilgang til helsetjenester i forbindelse med både behandling og vurdering av helsepersonell. Et annet avsnitt om streng frihetsberøvelse som omhandler rammene ved utlendingsinternatet på Trandum

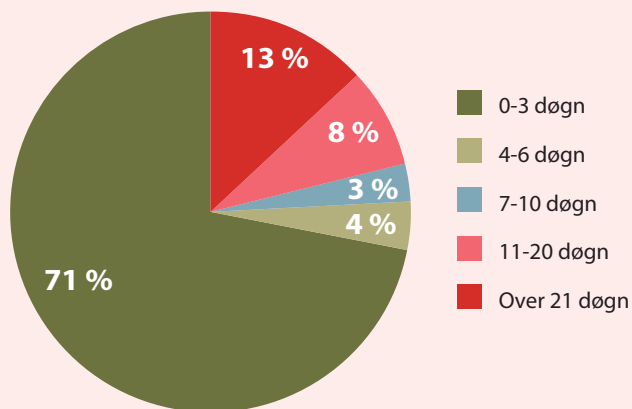
og hvordan frivillige opplever at disse påvirker internertes psykiske helse.

I Røde Kors sin spørreundersøkelse fra 2020 kommer det frem at de frivillige opplever at både tilgang til helsetjenester samt frihetsberøvelse, kontroll og sikkerhet er av stor betydning for allmenntilstanden til de internerte. De frivillige opplever at dette er områder som ofte blir tatt opp under besøk med internerte, se Figur 2. Disse utfordringene beskrives også gjennomgående i besøksnotatene.

LANGTIDSINTERNERING

De fleste som interneres i Norge sitter en kort periode på Trandum, oftest mindre enn 72 timer, og dette påvirker også selve organiseringen av internatet.¹ Samtidig viser statistikken at et betydelig antall internerte har hatt en botid som er lengre

1 | Politiets utlendingsenhet, Utlendingsinternat og familieenhet, nettside

Figur 3: Individuell botid per internert fra 2013 t.o.m 2018.

Året 2019 er ikke inkludert i figuren på grunn av manglende data og usammenlignbart datagrunnlag i Tilsynsrådets årsrapporter. I 2019 vet vi kun at 24%, eller 630 av de internerte ble boende på internatet i mer enn fire døgn. I 2018 rapporterte ikke Tilsynsrådet om individuell botid for de internerte, men tall fra PU viser at det i 2018 var 278 internerte som hadde en individuell botid på 21-89 døgn, og 48 personer som hadde vært internert i mer enn 90 dager. Gjennom besøksnotatene vet vi likevel at det er vanlig å møte internerte som har hatt en botid på mer enn 21 døgn i 2019.

enn 21 døgn, se Figur 3². Fra 2013 til 2018 var det i gjennomsnitt 13%, eller totalt 2737 personer, som hadde en botid på over 21 døgn.³ Under Sivilombudsmannens besøk i 2015 var det 100 internerte på utlendingsinternatet, og 17 av disse hadde sittet i over 100 døgn. En av disse hadde sittet i 372 døgn.⁴ En frivillig forteller også:

«Det var en periode da det var mange langtidsinternerte. Det kunne ha vært noen som hadde sittet der i mer enn to år, for eksempel. Seks måneder, syv måneder. Og vi traff alltid samme gruppe.»⁵

Røde Kors er svært bekymret for de som langtidsinterneres på Politiets utlendingsinternat.

HELSETILBUDET

De internerte på utlendingsinternatet på Trandum har rett til å motta helsetjenester, og det er politiets ansvar at de mottar helsehjelpen de har rett til etter pasient- og brukerrettighetsloven. Personer uten lovlig opphold har begrenset tilgang til helsehjelp i Norge, men internerte på Trandum skal få tilgang til helsehjelp ut over det som er lovfestet dersom helsepersonell som undersøker eller behandler utlendingen, henviser til en slik behandling.⁶

Helsetilbudet til internerte har gjentatte ganger blitt beskrevet som problematisk av blant annet Sivilombudsmannen, Tilsynsrådet, og menneskerettighetsutvalgene hos Advokatforeningen, Legeforeningen og Psykologforeningen.⁷ Ønsket om et bedre helsetilbud er et tilbakevendende tema i Tilsynsrådets årsrapporter.⁸ Siden 2015 har rådet rapportert om at sykepleiere ved utlendingsinternatet etterlyser tilgang på psykolog eller psykiater og økt legedekning.⁹ Sivilombudsmannen mente i 2017 at «helsetilbudet ved internatet fremstår som underdimensjonert for å kunne ivareta helsebeho-

2 Figuren er basert på: Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2013, 16; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2014, 17; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2015, 5; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2016, 5; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2017, 5; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2018. Se også: Besøksrapport fra MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsenhet på Trandum, 2019, 2; Besøksnotat 2019.06.11, Besøksnotat 2019.08.12, Besøksnotat 2020.01.20 og Besøksnotat 2019.12.12.

3 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2013, 16; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2014, 17; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2015, 5; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2016, 5; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2017, 5; MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat, 2019, 2.

4 Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsinternat, 2015, 7.

5 Intervju 1213.

6 Helse- og omsorgsdepartementet, Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket, vedtatt 2011.

7 Se Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21- mai 2015, 2015; MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsenhet på Trandum, 2019

8 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2011, 7; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2012, 7; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2013, 13; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat på Trandum, Årsrapport 2020.

9 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2015; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2016; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2017; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2018; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019.

vene til alle som interneres på Trandum gjennom oppholdet på en tilfredsstillende måte».¹⁰

I Røde Kors' undersøkelse har vi sett nærmere på hvordan helsetilbudet oppfattes blant frivillige som er til stede inne på utlendingsinternatet. Som Figur 4 viser er det en oppfatning av at helsetilbudet, slik det er organisert i dag, ikke i tilstrekkelig grad ivaretar de internerte.

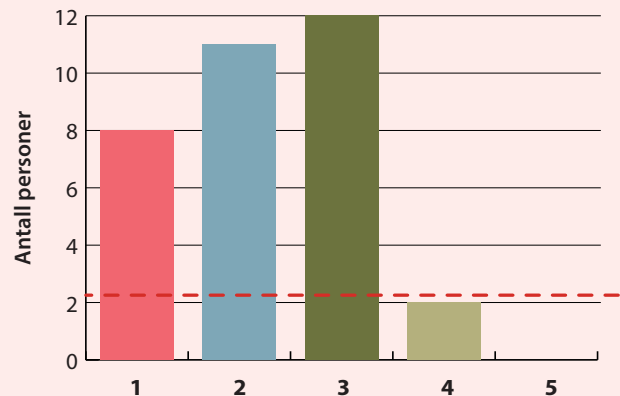
Frivillige noterer i besøksnotatene når de treffer internerte som forteller om helseplager eller som uttrykker ønske om helsehjelp. En gjennomgang av besøksnotatene viser at de frivillige jevnlig har truffet internerte som forteller om somatiske plager. Figur 5¹¹ viser hvor ofte det kommer frem i besøksnotatene at internerte har fortalt om smerter eller andre somatiske symptomer, eller ønsket å treffe helsepersonell.¹²

Tilgang til helsehjelp og oppfølging av fysiske helseplager er et frustrasjonsmoment blant de internerte, se Figur 2. og har vært et gjennomgående tema i besøksnotatene de siste ti årene. For frivillige som ble med i besøksordningen mellom 2015 og 2016 er inntrykket at helsetjenesten på utlendingsinternatet har forbedret seg, mens for de som har vært frivillige over en enda lengere periode er inntrykket at det ikke er noen særlig endring.

Tilgang til helsehjelp

Det er en generell oppfatning blant frivillige om at de internertes helse ikke ivaretas i tilstrekkelig grad. Frustrasjonen fra internerte handler blant annet om tilgang til vurdering av helsepersonell.¹³ Internerte har tilgang på et helsetilbud som består av

Opplever du at helsetilbudet på Trandum ivaretar de internerte? På en skala fra 1 til 5, hvor 1 er svært utilstrekkelig og 5 er svært tilstrekkelig?

Figur 4: Frivilliges opplevelse av helsetilbudet på utlendingsinternatet på Trandum. Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020.

sykepleiere, ansatt av PU, og legetjeneste i selskapet Legetjenester A/S som jobber på oppdrag fra PU. Dekningen på helsetjenesten har vært dimensjonert opp mot belegget på utlendingsinternatet og har variert over tid. I starten var det ingen sykepleiere på internatet, og i dag er det tre. I 2012 hadde legetjenesten tre vakter per uke,¹⁴ mens i dag er legetjenesten tilgjengelig fem dager i uka, har åpent tre timer per dag og tilkallingsvakt hele døgnet.

Til tross for økt sykepleier- og legedekning opplever frivillige likevel at internerte tar opp tilgang til helsetjenesten i sine samtaler. En av utfordringene er at det ofte er uklart eller ukjent for internerte hvilke rammer og rutiner som gjelder ved ønske om vurdering av helsepersonell. Når en internert ønsker tilsyn av helsepersonell skal han/hun fylle ut et skjema som leveres til sykepleierne. De frivillige opplever like fullt at det er flere forhold som kan hindre den internerte i å nå sykepleier med beskjed om ønsket vurdering.

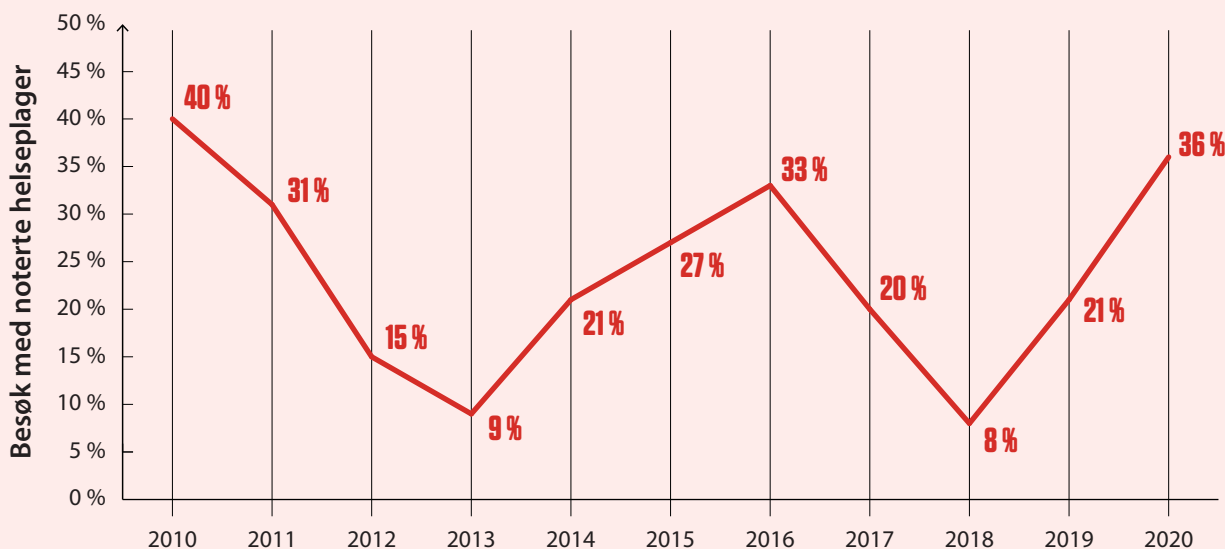
10 Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsinternat på Trandum, sikkerhetsavdelingen, 28.-29. mars, 2017, 31.

11 Tabellen er basert på analyse utført i MAXQDA. Det er kun inkludert antall besøksnotater som inkluderer notater om somatiske symptomer og/eller ønske om helsehjelp. Det er ikke inkludert i beregningen om det er notert flere tilfeller per besøk siden ett besøksnotat kun er talt én gang.

12 På grunn av covid-19 har det kun blitt gjennomført 11 besøk mellom nyttår og frem til juni 2020. Ved fire av disse besøkene ble det notert somatiske symptomer og ønske om helsehjelp. På grunn av det lave antall besøk, kan det derfor være en skjevhet i tallene.

13 Gjennomgående i besøksnotater. Se også Tilsynsrådets årsrapporter.

14 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2012.

Figur 5: Andel besøksnotater fra 2010 til november 2020 med noterte helseplager hos internerte og/eller ønske om helsehjelp per år.

Ved et besøk for noen år siden møtte de frivillige en internert med smerter i forbindelse med et operasjonssår. Han hadde etterlyst helsehjelp i tre dager uten å få treffe lege. Den internerte oppga at det var fordi en av de ansatte vurderte at dette ikke var nødvendig. Den internerte hadde mistanke om betennelse og de frivillige oppfattet det også som at han var sterkt psykisk påvirket av situasjonen.¹⁵ Dersom dette var tilfelle kan det være problematisk at en ansatt ved utlendingsinternatet uten helsefaglig kompetanse vurderte i hvilken grad det var behov for helsehjelp.

Ved et annet besøk opplevde en frivillig at en ansatt fortalte at «han og PU hadde strukket seg litt lengre og pusher på lege og sykehus for, som han sa om den internerte, han er en veldig grei fyr».¹⁶ Det kommer frem av besøksnotatet at den frivillige reagerte sterkt på en slik type forskjellsbehandling og koblingen mellom oppførsel og helsehjelp.

Det at en ansatt er bindeleddet mellom den internerte og helsehjelp har vært problematisert ved flere anledninger av både Sivilombudsmannen og

Tilsynsrådet. I 2015 kritiserte Sivilombudsmannen rutinen for å få legetime og uthevet blant annet at systemet med «legelapp» var problematisk blant annet fordi skjemaet for å få vurdering av helsepersonell ikke var synlig.¹⁷ De internerte måtte i så fall be en ansatt om skjema.

I 2018 begynte Røde Kors å notere i besøksnotatet om skjema for helsetilsyn, eller såkalt legelapp, var synlig og tilgjengelig for de internerte. Ved 19% av besøkene kunne de frivillige melde at skjemaene var synlige og tilgjengelige. Ved 49% av besøkene var det ikke skjemaer tilgjengelig.¹⁸ Ved et besøk i 2018 ble de frivillige informert om at de internerte kunne få dette direkte fra de ansatte.

«[...] Vi ba om [skjema] fra de ansatte. De ansatte sa at dette kunne de internerte få direkte fra de ansatte [og at] det trengte ikke gå gjennom Røde Kors. Vi insisterte, siden den internerte ønsket å fylle ut skjemaet sammen med oss. De klarte til slutt å skrive ut et skjema til oss.»¹⁹

Internerte har over tid fortalt om lang ventetid

15 Besøksnotat 2017.03.30.

16 Besøksnotat 2019.03.28.

17 Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21- mai 2015, 2015.

18 94 besøk ble utført i tidsrommet 2018-2020. 18 besøksnotateter meldte at skjema var synlig, 46 meldte at de ikke var synlig, mens 30 manglet enten informasjon eller meldte at de hadde glemt å sjekke.

19 Besøksnotat 23.08.18.

før de får treffe helsepersonell.²⁰ For et par år siden møtte de frivillige en internert med det han beskrev som intense smerter, og ifølge ham hadde han ventet i 20 dager før han fikk treffe helsepersonell. Det hadde vært ferie og mannen måtte derfor vente ekstra lenge.²¹ Ved et annet besøk, da familier og mindreårige fortsatt ble internert på Trandum, traff de frivillige en familie der en av foreldrene hadde behov for legetilsyn etter en omfattende operasjon. De var bekymret for at det ikke ville bli undersøkt av lege før utreise siden de allerede hadde vært der i en uke.²²

Kommunikasjon og bruk av tolk

Siden 2014 har Tilsynsrådet påpekt at helsetjenestens omdømme blant de internerte ville vært tjent med å utvikle kommunikasjonen om rettigheter og gjeldende rutiner for kontakt med sykepleier og lege.²³ I likhet med årene før, var flere helserelaterte klager til Tilsynsrådet i 2019 knyttet til lite informasjon og usikkerhet om behandlingstid, og mangel på effektiv kommunikasjon mellom lege og internert om vurdering om medikamenter og annen behandling.²⁴

Frivillige møter stadig internerte som opplever at de ikke har oversikt over egen behandling, og ikke er kjent med hvilke rutiner som finnes for legetilsyn eller hvilke rettigheter de har. Noen har fortalt at de har fått utdelt medisiner de ikke kjenner til og/eller blir fratatt medisiner ved ankomst til utlendingsinternatet.²⁵ Nye personer som ankommer og som kommer med foreskrevne medisiner

får ikke disse utgitt før den ansvarlige legen godkjenner disse.²⁶ Med mangel på informasjon kan det da oppleves av de internerte som at de ikke får medisinerne sine.

Det er flere ting som tyder på at mangelen på tilrettelagt kommunikasjon er en utfordring og de frivillige opplever at det er mye usikkerhet blant de internerte. En forteller:

«De vet ikke hvorfor de er der, de har ikke noe forutsigbarhet, de vet ikke hvor lenge de skal være der, og de vet ikke hvordan de kan påvirke sin egen situasjon. De er liksom fratatt alt det som gjør at de kan føle seg som selvstendige mennesker som kan påvirke situasjonen sin.»²⁷

Den frivillige utdyper i etterkant at det ikke nødvendigvis er mangel på informasjon, men at det kommuniseres ineffektivt eller på en ikke tilpasset måte. Spesielt med tanke på den internertes forutsetninger til å få med seg viktig informasjon i en situasjon som kanskje oppleves som stressende. I denne sammenheng er det spesielt viktig med gjentakelser og at kommunikasjonen foregår på et språk den internerte forstår.

Røde Kors har over tid observert at tolketjenester ikke systematisk har vært tatt i bruk på utlendingsinternatet på Trandum. Flere ganger har frivillige erfart at det har blitt brukt kreative løsninger for å overkomme språkforskjeller, som bruk av kroppsspråk, Google translate og ansatte med

20 Se Tilsynsrådet for Politiets utlendingsenhet årsrapporter fra 2014 og Sivilombudsmannens besøksrapport fra 2015. Dette er også et gjennomgående tema i de frivilliges besøksrapporter og intervjuer.

21 Besøksnotat 2018.04.05.

22 Besøksnotat 2016.05.24.

23 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, s 15; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2018, s 13; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2017, s 18; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2016, s 18; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2015, s 18; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2014, s 13.

24 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, s 15.

25 Besøksnotat 2010.11.08; Besøksnotat 2010.10.27; Besøksnotat 2011.01.22; Besøksnotat 2017.10.18; Besøksnotat 2018.04.03; Besøksnotat 2020.02.11.

26 Besøksnotat 2010.11.08.

27 Intervju 2324.

overlappende språkkunnskaper.²⁸ Manglende systematisk bruk av tolk på internatet kan medføre at internerte ikke mottar viktig informasjon. Et eksempel fra et besøksnotat:

«Rett før avreise traff vi en [internert] sammen med [ansatte] i resepsjonen. Han skulle løslates og sendes til Bergen, men han visste ikke hva som skulle skje. Han hadde fått informasjonen på arabisk, men han snakker svært dårlig arabisk. Vi sa at han burde informeres bedre og med bruk av riktig tolk.»²⁹

Dette eksempelet forteller om et tilfelle der det hadde blitt tatt en avgjørelse om at den internerte kunne motta kritisk informasjon på arabisk, selv om dette ikke var et språk den internerte behersket i tilstrekkelig grad.³⁰ I dette tilfelle hadde den internerte ikke oppfattet at han var blitt løslatt eller hvor han var på vei. Mangel på informasjon om egen asylsak bidrar til økt stress og fratår en persons evne til å påvirke egen fremtid.³¹

Røde Kors har tidligere oppfattet at det ikke systematisk har blitt brukt tolk i forbindelse med helseundersøkelser og helselatert informasjon. Mangel på informasjon ligger til grunn for mange av klagenes Røde Kors i løpet av årene har mottatt fra internerte. Etter et besøk skriver de frivillige:

«Vi opplever at en del av kritikken og misnøyen kan ha sammenheng med språkproblemer og lurer på om det er mulig med tolketjeneste i forbindelse med legebesøk.»³²

I et tilfelle fortalte en internert at det var vanskelig å kommunisere med legen og at det derfor kunne bli vanskelig å få riktig behandling.³³ Menneskerettighetsutvalgene i Advokatforeningen, Psykologforeningen og Legeforeningen har tidligere påpekt at internertes medisinske vansker har blitt misforstått på grunn av mangel på tolk.³⁴ Rådet for legeetikk har i en artikkel fra 2020 også understreket at "En forutsetning for god helsehjelp til migranter er en fungerende, uavhengig tolketjeneste. Internatets ansatte bør ikke tolke i forbindelse med legekonsultasjoner".³⁵

Ledelsen ved utlendingsinternatet presiserer at det har skjedd positive endringer med hensyn til bruk av tolk de siste årene. Per i dag skal tolk brukes når det er behov for det, for eksempel i forbindelse med helseundersøkelser og underretninger.³⁶

Psykisk helse under internering

Flere studier viser at internering har en negativ effekt på mental helse blant internerte, og at internering kan øke frykt, føre til depresjon, negativ selvfølelse, psykisk stress, nedsatt appetitt og søvnløshet, samt forverre eventuelle eksisterende psykologiske plager.³⁷ Røde Kors erfarer at streng kontroll kan

28 Dette erfarer også menneskerettighetsutvalgene i Advokatforeningen, Legeforeningen og Psykologforeningen, se MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2019, 4.

29 Besøksnotat 2011.02.05.

30 Det kommer ikke frem av besøksrapporten om det i dette tilfellet hadde blitt brukt en tolk, eller om en ansatt med arabisk-kunnskaper hadde fungerte som tolk.

31 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 4.

32 Besøksnotat 2011.01.22.

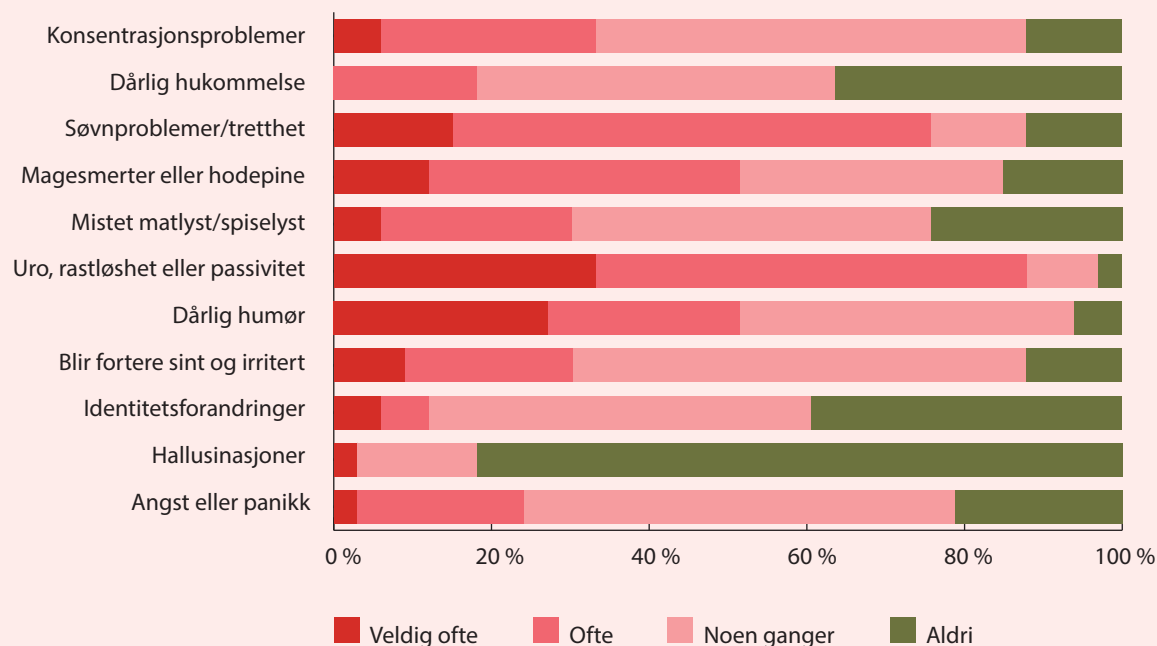
33 Besøksnotat 2017.01.23.

34 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 4.

35 Tidsskriftet Den Norske Legeforening, Legeetikk ved tvangsutsendelse av migranter, 2020.

36 Røde Kors i samtale med ledelsen på Politiets utlendingsinternat 21. mai 2021.

37 Flere studier har vist at internering og streng frihetsberøvelse har en negativ effekt på mental helse. For eksempel: Jesuits Refugee Service Europe som i 2010 var ansvarlig for DAVAS prosjektet, hvor de i samarbeidet med partnere i 23 EU land og utførte 685 intervjuer med internerte; Keller, Allen utga i 2003 en artikkel, From perscution to prison, som undersøkte betydningen av internering i USA. Se også UNHCR, Three Reasons: Negative Effects of Detention on an Individual.

Figur 6: Hvor ofte forteller internerte om, eller observerer du, følgende symptomer? Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020.

ha en negativ påvirkning på de langtidsinternertes psykiske helse.³⁸ En frivillig forteller:

«Ut ifra min vurdering som et vanlig medmenneske så er det overveldende mange som er i dyp krise og som er fortvilte – vi møter alle sinnsstemninger i løpet av ett besøk [...] Det er et veldig høyt nivå av krisetilstand og traumer. Noen internerte som er der lenge kan bli helt apatiske og vipper over og blir litt tullete og likegyldige til alt. De fremstår ikke nødvendigvis deprimerte, men har bare gitt opp alt. Mens andre fjerner seg fra oss og orker ikke snakke – «Hvorfor skal jeg snakke med deg, liksom, du kan ikke hjelpe oss med noe». Du har begge deler.»³⁹

Av de som er intervjuet mener nesten alle at de ved hvert besøk har møtt, eller observert, internerte de mener har utfordringer relatert til psykisk hel-

se.⁴⁰ Figur 6⁴¹ viser et sammensatt bilde av hvordan de frivillige opplever den psykiske tilstanden til de internerte. Det vanligste er nedstemt humør, søvnproblemer og internerte som kan være urolige, rastløse eller passive. De fleste har også truffet internerte med symptomer som angst eller panikk, magesmerter eller hodepine, mangel på matlyst, konsentrasjonsproblemer eller som kan være irritable og bli fort sinte. Det kommer også frem av besøksnotatene at dette er symptomer som går igjen over flere år.⁴²

«Hver gang møter vi folk med utfordringer i forhold til psykisk helse – det er også i den forstand at de har normale reaksjoner på å være internert på Trandum over lang tid. Da får de utfordringer relatert til psykisk helse. Så ikke nødvendigvis at de hadde det da de kom, men at det kom underveis. For det er nettopp det jeg synes er så fælt at

38 Dette er også noe som blant annet GDP har påpekte. Se Global Detention Centre, Harm Reduction in Immigration Detention, 2018.

39 Intervju 1516.

40 Alle som er intervjuet som har besøkt internerte på Trandum gjennom besøksordningen.

41 Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020.

42 De frivillige referer ofte til hvordan de opplever den internertes sinnsstemning gjennom samtaler og observasjon. Frivillige opplever enten at internerte selv forteller om deres historikk med psykiske lidelser, eller at de observerer symptomer på psykisk helse-utfordringer. Siden de frivillige treffer de samme avdelingene ved hvert besøk observerer de eventuelle endringer over langere tid hos enkelte internerte. Det har likevel ikke vært et eget felt for psykisk helse i malen for besøksnotatet frem til midten av 2019. I dag blir de frivillige bedt om å fylle ut et felt der de blir spurt: Traff dere internerte som ga inntrykk av nedbruttet, tristhet, apati og/eller tunge tanker?

de får psykiske helseutfordringer av å være på Trandum.»⁴³

Flere mener å ha truffet langtidsinternerte som har skader som følge av frihetsberøvelse over tid.⁴⁴ En frivillig forteller om det flere ser som isolasjonsskader:

«Det var en mann på kanskje 40 som hadde bodd i Norge i 10 år eller noe sånt, oppegående, glad fyr som hadde bodd i Nord-Norge og fortalte om nærmiljøet sitt og hva han var glad i der og hva han jobba med. Da han [ble sendt til Trandum] så var han så overraska. Noen forventer jo at de kan bli brakt til Trandum og at de kan bli sendt ut av landet, men han her han var sånn, «men det må ha skjedd en feil, jeg bor jo her, jeg har jo rett til å være her, jeg har rett til asyl, dette kommer til å ordne seg» [...] Han hadde liksom tro på systemet [...] «Ja, jeg har en datter på nesten 4 år så jeg må komme meg ganske fort tilbake, da, mammaen er syk, skjønner du». Han hadde snakket med advokaten sin og han var kjent med rettighetene sine og han var overbevist om at dette kom til å gå bra. Og så var han der kjempelenge. Jeg tror ikke han er der lenger nå, men han må ha vært der i kanskje åtte måneder, og den utviklingen fra en sånn fyr som hadde tillit til verden og det norske samfunnet [...] til at han sakte, men sikkert endra hele væremåten sin og [...] mista den tilliten [...] og ble bare gråere og gråere i hele uttrykket sitt.»⁴⁵

Beskrivelser av langtidsinternerte som endrer seg i løpet av den tiden de oppholder seg på utlendingsinternatet går igjen i besøksnotater og inter-

vjuer med de frivillige. En frivillig forteller om en familie som var internert:⁴⁶

«Foreldrene var veldig redde, far virka veldig deprimert, mor var urolig. Og så var det denne lille jenta på 3-4 år [...] Det var denne familien og en til familie som hadde blitt godt kjent og støtta hverandre. Og så var det disse barna. Og så ble vi tatt imot som om vi kom til en storfamilie i denne familieavdelingen, og vi fikk sette oss ned og de ga oss et eller annet å spise - de har jo nesten ingenting, men det er alltid mye vennlighet. Og så drev denne jenta og vandret rundt på gulvet, og var helt grå i ansiktet og hadde veldig lite mimikk. Og var helt sånn treg i bevegelsene - det er det mest fryktelige eksempelet på [hvordan] det ser ut når barn blir stengt inne og foreldrene er i krise og ingen som ivaretar hverken foreldre eller barn på en god nok måte. Moren fortalte hvor redd hun jenta ble når de låste døra til soverommet på natta. Det var ikke noe rom for skjønnsmessige vurderinger i den sammenheng - at ja, ok, hun jenta der blir så redd hver eneste natt. Og det ble sikkert foreldrene hennes også. Men da fikk vi beskjed om at sånn er det og sånn må det være her.»⁴⁷

Psykisk helsehjelp

Røde Kors erfarer at sykepleiere og ledelsen på utlendingsinternatet er opptatt av å tilby de internerte en helsetjeneste som er tilpasset deres behov, men at det er praktiske utfordringer knyttet til gjennomføring av dette.⁴⁸ Flere av sykepleierne har videreutdanning innen psykisk helsearbeid, men ifølge årsrapporter fra Tilsynsrådet har de likevel etterlyst tilgjengelig psykolog eller psykiater

43 Intervju 2324.

44 Se Røde Kors' rapport om konsekvenser av isolasjon, Innelåst (2020). Noen isolasjonsskader, eller skadevirkninger ved bruk av isolasjon, er konsentrasjonsvansker, hallusinasjoner, angst, depresjoner, sløvhet og passivitet, selvmordstanker, aggressiv adferd og selvskading.

45 Intervju 2324.

46 Dette var før familieavdelingen på Haraldvangen ble opprettet i 2018.

47 Intervju 2324.

48 Intervju 2324, Intervju 1617.

på internatet siden 2015.⁴⁹ I dag er det ikke tilgang på psykolog eller psykiater på utlendingsinternatet på Trandum, og det mangler kompetanse innen traumeforståelse og traumebevisst omsorg.⁵⁰

Samtlige av de frivillige som er intervjuet opplever at behovet er stort for tilgjengelig psykolog eller psykiater for de internerte:

«[En internert] kommenterte at han sov dårlig om natten – hadde mange negative tanker. Han hadde vært hos [sykepleier] og bedt om å få noen å snakke med. Han fikk ikke det, men piller til å sove på. Sa gjentatte ganger at han ikke trenger piller, men noen å snakke med.»⁵¹

De alvorligste tilfellene blir i dag henvist til Distriktpsikiatrisk senter (DPS). Ledelsen på utlendingsinternatet konstaterte i 2019 at henvisninger til DPS sjeldent blir innvilget, fordi det er usikkert hvor lenge vedkommende skal være i Norge. I rapporten fra Advokatforeningen, Psykologforeningen og Legeforeningens menneskerettighetsutvalg pekes det på at ledelsen på utlendingsinternatet var positive til en mulig omorganisering av helse-tjenesten.⁵²

Ved tilfeller der internerte kan være til fare for seg selv kan det settes inn ekstra ressurser. Inntrykket er at dette inkluderer forsterket oppfølging på avdelingen og at sikkerhetsavdelingen blir brukt til oppfølging med argumentet om mer omfattende overvåkning og sikrede omgivelser.⁵³ PU kommu-

niserer at de prøver ulike alternativer før sikkerhetsavdelingen tas i bruk. De understreker også at sikkerhetsavdelingen innebærer forsterket personale og overvåkning hvis det er fare for at vedkommende vil ta eget liv.⁵⁴ Røde Kors har over tid observert at hele ansvaret legges på PU, selv om de i praksis har et begrenset handlingsrom.

Fra 2012 inkluderte Tilsynsrådet i sine årsrapporter begrunnelse for vedtak om plassering på sikkerhetsavdelingen, og et betydelig antall av vedtakene har vært begrunnet med selvskading og trusler om slikt frem til 2019. I 2012 var det om lag 6% av vedtakene som ble begrunnet med dette, mens i 2019 var det 19%. I årene mellom 2013 og 2017 var andelen ganske stabil på om lag 15%, men i 2016 økte andelen til 22%. Røde Kors er bekymret for at bruk av sikkerhetsavdelingen og isolasjon fra fellesskapet kan være skadelig for den psykiske helsen til de internerte, særlig i de tilfellene der den psykiske helsen er dårlig i utgangspunktet.⁵⁵ En frivillig oppsummerer bekymringen:

«Kombinasjonen av [bruk av sikkerhetsavdeling i forbindelse med psykisk sykdom] og at vi tror de ikke har tilgang til gode nok vurderinger – at det er ikke helsepersonell med psykisk helsekompetanse – den kombinasjonen er skummel.»⁵⁶

Interessekonflikter i organiseringen av helsetilbudet

Kritikken av helsetilbudet på Trandum utlendingsinternat blir ofte koblet til behandlingstilbu-

49 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2015, 18; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2016, 17; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2017, 18; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2018, 12; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, 15; Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat på Trandum, Årsrapport 2020.

50 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 5.

51 Besøksnotat 04.12.2017.

52 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsenhet på Trandum 6. desember 2019, 5-7.

53 Se blant annet MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsenhet på Trandum 6. desember 2019, 2019; Sivilombudsmannen, Politiets utlendingsinternat på Trandum, sikkerhetsavdelingen, 28.–29. mars 2017, 2017; og Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21. mai 2015, 2015, 14.

54 Intervju 1516.

55 Intervju 2324.

56 Intervju 2324.

Illustrasjonsfoto.

det og hvordan det er organisert under PU. Sivilombudsmannen og menneskerettighetsutvalgene i Advokatforeningen, Psykologforeningen og Legeforeningen påpeker rolleutfordringer som oppstår når sykepleiere er ansatt av PU og legetjenesten har PU som oppdragsgiver.⁵⁷ Tilsynsrådets rapport fra 2019 konkluderer med at legens ansvar og plikter overfor de internerte ikke er forenelige med arbeidsoppgavene de har. Dette gjelder eksempelvis vurdering om internerte er helsemessig egnet til uttransportering – såkalt fit-for-flight-vurdering.⁵⁸ Rådet for legeetikk har i en artikkel fra 2020 også kritisert flere interessekonflikter i organiseringen av helsetilbudet, og understreker blant annet at leger ikke bør bistå politiet med medikamenter for å

berolige migranter mot deres vilje ved uttransportering, og at det er problematisk om legen bistår politiet i å iverksette restriktive tiltak som bærer preg av straff.⁵⁹

Ifølge en frivillig kan internerte ha en forutinntatt forestilling om hva de kan forvente av ansatte. Det er spesielt med tanke på helserelaterte plager og problemer at den frivillige påpeker at:

«Det kan ofte hende at de [internerte] ikke har sagt så mye til de som jobber der fordi de har noen forestillinger om hva de kan gjøre og hvem de er og kanskje de er redde [...]»⁶⁰

57 Se Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsinternat på Trandum, sikkerhetsavdelingen, 28.-29. mars 2017, 2017, 31; og MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2019, 5.

58 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, 21.

59 Tidsskriftet Den Norske Legeforening, Legeetikk ved tvangsutsendelse av migranter, 2020.

60 Intervju 2324.

Kommunikasjonen mellom internert og ansatt kan i mange tilfeller påvirkes av frihetsberøvelsen. Sivilombudsmannen og Advokatforeningen, Psykologforeningen og Legeforeningens menneskerettighetsutvalg påpeker at helsepersonell på Trandum er spesielt utsatt for rolleblanding og at internerte ikke føler seg trygge på legenes og sykepleiernes faglige uavhengighet.⁶¹

STRENG FRIHETSBERØVELSE

Gjennomgangen av materialet denne rapporten bygger på peker mot at det er sammensatte utfordringer som følger av streng frihetsberøvelse. Det er særlig to temaer som går igjen: begrensninger som påvirker de internertes kontroll over egen hverdag, og hvordan dette påvirker de langtidsinternertes psykiske helse. Internerte forteller om få valgmuligheter i løpet av hverdagen. De har blant annet et begrenset areal å bevege seg fritt på bestående av avdelingens fellesarealer og eget rom. Alle internerte kroppsviseres ved ankomst, og etter individuell vurdering i forbindelse med fysiske besøk. De har minimalt med kontakt med omverden og svært begrensede muligheter for aktivitet.

Kontakt med omverden

Internerte forteller ofte om frustrasjon knyttet til at de har svært begrenset mulighet til å holde kontakt med sine nettverk utenfor utlendingsinternatet. Frivillige erfarer at det har vært lite endring på dette over tid.⁶² Frustrasjoner omkring for liten telefontid har vært et gjennomgående tema i de frivilliges besøksnotater. I 2012 rapporterte Tilsynsrådet at internerte hadde maksimalt fem minutter

telefontid daglig.⁶³ På PU's nettsider står det i dag at de internerte har 42 minutter telefontid i uka.⁶⁴ Internerte kan selv velge hvordan tiden skal fordeles i løpet av en uke, men reelt sett har telefontiden per uke kun økt med syv minutter siden 2012.⁶⁵ I tillegg til telefontid, har Røde Kors fått på plass en ordning der internerte kan kontakte frivillige gjennom videosamtaler. Ordningen kom på plass som følge av besøkstopp i forbindelse med covid-19 og har fått god respons og positive tilbakemeldinger. I skrivende stund er det ingen begrensning knyttet til tidsbruk i forbindelse med videosamtaler.

Flere internerte skal reise fra egne barn i Norge og er fortvilet over å få for lite tid til å snakke med barna sine. En frivillig forteller hvordan hun opplever at det kan være for internerte å ha begrenset tid til å snakke med egne barn i en livsomveltende situasjon:

«Det å forklare til barn at ... og på så kort tid ... Det er ikke noen grei måte å forklare det på til et barn, og så vet den internerte det. Også føles det som en belastning å ha kontakt med egne barn – det er en ting.»⁶⁶

Internerte med barn får 15 minutter ekstra telefontid i uken, som vil si at de vanligvis har til sammen 57 minutter i uken.⁶⁷ Dette er tid de må fordele på barn og eventuelt andre nære relasjoner. Den samme frivillige fortsetter å fortelle om en uheldig virkning av å ha for lite telefontid:

«Det jeg mener jeg har hørt mest om er at de internerte slutter å ta kontakt med de på utsiden fordi de etter hvert skjønner at de der ute føler seg mak-

61 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2019, 5; og Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21. mai 2015, 2015, 24.

62 Intervju 1010; Intervju 1617; Intervju 1819; Intervju 1415.

63 Tilsynsrådet, Årsrapport 2012, 7.

64 Politiets Utlendingsenhet, Utlendingsinternat og familieenhet, 2020, nettside.

65 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, 2019, Årsrapport 2019, 15.

66 Intervju 2324.

67 Under Covid-19 pandemien har internerte fått 106 minutter telefontid per uke, og dette vurderes nå om kan bli opprettholdt etter pandemi.

tesløse og at det blir en belastning på dem igjen. Og at de bestemmer seg for å fikse det selv og håper på å at de kommer seg ut. Det har jeg tenkt en del på – at de [internerte] kanskje skulle fått hjelp til å formidle til de der ute hva som skjer – spesielt de som sitter på Trandum i mange, mange måneder. Det blir en tilleggsbelastning for dem.»⁶⁸

Internerte har tilgang på to datamaskiner på aktivitetssenteret. Disse gir kun tilgang til enkelte forhåndsgodkjente nettsider, men det er ikke mulig å kommunisere med omverden over internett.⁶⁹ Samtlige av de frivillige mener at organiseringen med begrenset telefontid og internetttilgang ikke reflekterer et vanlig behov i det moderne samfunnet. De internerte må prioritere strengt hvordan de bruker sin tilmålte telefontid og kommunikasjon med omverden oppleves per i dag som et privilegium.

«Vi er en generasjon som har gjort oss avhengige av mobil og nett og det er mange unge på Trandum [...] jeg tror det ville avlastet PU til en viss grad. Jeg tror trivselen hadde vært bedre hvis de hadde fått lov til å ha kontakt med omverdenen [...] det tror jeg hadde gjort det mer overkommelig for dem å få se sine kjære via Skype eller lest seg litt opp på hva som skjer i omverdenen og vært sosiale på den måten - for de er helt alene på Trandum og de fleste har ingen og ensomheten er stor.»⁷⁰

Røde Kors mener at mulighet til å kommunisere med omverden bør utvides for internerte. Ledelsen på utlendingsinternatet nedsatte i 2020 en arbeidsgruppe blant ansatte som skal se på tilgang til internett.

Sikkerhet og kontroll

Sikkerhet er et gjennomgående tema på utlendingsinternat. Internerte blir påvirket av streng kontroll og inngripende sikkerhetstiltak som kan virke krenkende, som mulig kroppsvisitering etter at de har hatt besøk utenfra, mulig bruk av håndjern ved legebeseøk og andre helseundersøkelser utenfor internatet, innlåsing på egne rom på natten og på dagen, og bruk av sikkerhetsavdeling.⁷¹ Frivillige hører også om eksempler på dette;

«For mange var [kroppsvisitering] grunnen til at de ikke gjorde noen forsøk for å få besøk – for det er så ydmykende for mange av de internerte å oppleve det der.»⁷²

Samtlige frivillige påpekte at sikkerhet ofte har førsteprioritet på Trandum.⁷³ I en komparativ rapport fra 2018 konkluderer Global Detention Project at sikkerhetsprioriteringen på Trandum utlendingsinternat skiller seg ut fra andre lignende internater i Europa.⁷⁴ Sammenlignet med de andre landene i studiet, var sikkerhetsregimet på Trandum mer sanksjonsorientert og begrensende.

Frivillige forteller at de ofte treffer internerte som synes de blir låst inne på rommene sine for tidlig på kvelden og sluppet ut for sent på morgenen. I hverdagen låses internerte ut kl. 8.00 og inn igjen kl. 21.00, mens de i helgen låses ut 10.00 og inn igjen 20.00. I tillegg blir de låst inne to ganger om dagen, henholdsvis 45 minutter og 30 minutter i forbindelse med vaktskifte og andre anledninger hvor de ansatte samles. Begrenset luftetid er også et tema som ofte kommer opp i samtaler.⁷⁵ De internerte har tilgang på tre lufteturer i løpet av dagen. Midt

68 Intervju 2324.

69 Intervju 1617; Intervju 1314.

70 Intervju 1516.

71 MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat på Trandum 6. desember 2019, 2019.

72 Intervju 0102.

73 Samtlige frivillige som ble intervjuet påpekte dette.

74 Se Global Detention Centre, Harm Reduction in Immigration Detention: A Comparative Study of Detention Centres in France, Germany, Norway, Sweden, and Switzerland (2018).

75 Intervju 1415.

Frivillige har debrief etter hvert besøk.

på dagen skal de få være ute minst én time sammenhengende, og utenom dette er det to kortere turer morgen og kveld.

Frivillige som har vært med i besøksordningen over flere år har inntrykk av at små konflikter og misforståelser kan eskalere raskt og ende med at en eller flere internerte blir fjernet fra fellesskapet. Ved flere besøk de siste årene har det vært personer som enten har vært på sikkerhetsavdelingen eller som forteller om andre som er der. Noen forteller også at de har blitt plassert på sikkerhetsavdeling etter uenigheter og krangling, eller å ha knuffet borti andre internerte.⁷⁶

Over to besøk ble frivillige fortalt om en internert som hadde blitt plassert på sikkerhetsavdelingen minst to ganger. Ved et av besøkene fortalte han at han hadde blitt sint på en vakt som hadde oppført seg provoserende.⁷⁷ Han ble lagt i bakken og hadde vært på sikkerhetsavdelingen i 16 dager. Det kommer frem av besøksnotatene at han hadde flere skader, blitt operert og hadde problemer med å bevege seg fra A til B. Han fortalte selv at han fikk mye hjelp fra de andre og kun fikk bruke nødvendig hjelpemidler noen dager.⁷⁸ Det er vanskelig å bekrefte eller avkrefte internertes historier angående plassering på sikkerhetscelle. Det er imidlertid tydelig at flere situasjoner eskalerer raskt og

⁷⁶ Besøksnotat 2019.05.29 og Besøksnotat 2018.04.05.

⁷⁷ Av personverngrunner er handlingen til den ansatte anonymisert – både for at den ansatte og den internerte ikke skal gjenkjennes.

⁷⁸ Besøksnotat 2019.12.04 og Besøksnotat 2020.01.31.

at det med fordel kunne vært benyttet tydeligere kommunikasjon rundt bruken av sikkerhetsavdelingen.

Tilbud og variasjon innen ernæring

Mat har vært et sentralt tema i besøksnotater og besøksordningens årsrapporter. Det er også et tema som har gått igjen i alle årsrapportene til Tilsynsrådet. I 2012 byttet utlendingsinternatet matleverandør og innførte en rullerende meny over 14 dager med ferdiglaget og vakuumpakkede middager.⁷⁹ Det tilbys én meny med og én uten kjøtt. Middagsmenyen uten kjøtt består av fiske- og vegetarretter, noe som vil si at det ikke finnes et rent vegetarisk alternativ. I tillegg finnes det heller ikke et tilbud med halalmat. Tilsynsrådet påpeker at tilbudet ikke reelt sett består av 14 forskjellige retter ettersom noen av rettene overlapper noe.⁸⁰ Utover middagene har de internerte tilgang på tørre mat og drikke som består av brødmat, pålegg og frukt til frokost og lunsj. Maten blir låst inne imellom måltidene utenom tilgang til drikkeautomater for varm drikke.⁸¹

Mattilbudet har blitt bedre og mer variert enn for ti år siden. Det har også blitt introdusert nye retter til 14-dagersmenyen, som har blitt godt mottatt.⁸² Det er like fullt flere som opplever mattilbudet som lite tilfredsstillende. I spørreundersøkelsen kom det frem at besøksordningens frivillige ofte opplever å treffe internerte som er frustrerte over variasjonen i mattilbudet (Se Figur 2). De internerte forteller om matretter som er smakløse og som de ikke kjenner igjen på smak.⁸³

De frivillige forteller også om at de opplever at det er mangel på fleksibilitet i forhold til religiøse og kulturelle behov:

«Hvis du sitter i mange måneder så har du smakt den chili con carne'n et par ganger, for å si det sånn [...] Jeg skjønner dette med at sikkerhet kan være et hinder, men det finnes jo så klart alternativer for at de kunne hatt tilgang på egen mat [...] og hvis det er ramadan, hvilke muligheter de har da til å spise etter solnedgang? De prøver å tilrettelegge for dette, men det er jo litt slik at de kan ta med seg middagen på rommet, men du har kanskje ikke veldig lyst på den kalde chili con carne'n som har stått på rommet siden middag.»⁸⁴

Spesielt for langtidsinternerte er det problematisk med det mange opplever som et ensidig og lite tilfredsstillende mattilbud.

Tilgang på aktiviteter

På generell basis har de internerte alltid tilgang på bøker, brettspill, radio og TV på avdelingen eller rommet. Utenom dette har langtidsinternerte tilgang til aktivitetssenteret i et begrenset tidsrom med blant annet et eget rom med TV-spill, bøker og filmer, bordtennis, et treningsrom med tredemøller og sykler, og en gymsal hvor det ofte foregår ballspill.⁸⁵ Internerte har fortalt over flere år om lite utvalg og mangel på bøker på forskjellige språk.⁸⁶ Det ble nylig kunngjort at Det flerspråklige bibliotek skal donere flere bøker til utlendingsinternatet, noe som er svært positivt.

De frivillige har ulike perspektiver på aktivitetstilbudet. Flere opplever at det har skjedd mange po-

79 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2012, 7.

80 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, 14.

81 Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport 2019, 14.

82 Besøksnotat 24.09.2019.

83 Besøksnotat 20.08.2019.

84 Intervju 1617.

85 Intervju 1516.

86 Dette er gjennomgående i besøksnotater de siste ti årene. Bl.a. Besøksnotat 2020.01.20; Besøksnotat 2019.01.15; Besøksnotat 2016.09.13.

sitive endringer og at tilbudet er betraktelig bedre nå enn det var tidligere.

«Aktivitetstilbudet er meg bekjent blitt litt og litt bedre over tid. Det har blitt utvidet og det har tilgang på flere aktiviteter – ikke blitt snevret inn [...] Det virker veldig bra for de internerte for jeg tror de får ut litt frustrasjon og får litt endorfiner – man ser at det er veldig mange som utnytter seg av det tilbudet også.»⁸⁷

Det er i dag ansatt to aktivitetsledere ved internatet og de frivillige har et svært godt inntrykk av deres innsats for å utvikle de internertes aktivitetstilbud. En frivillig forteller at de opplever at aktivitetslederne ser flere muligheter enn begrensninger og at de med sin kompetanse og erfaring har fått gjennomslag for nye tiltak og aktiviteter som er tilpasset rammene for sikkerhet på utlendingsinternatet.⁸⁸ De har blant annet fått til at Røde Kors arrangerer julefest og sommerfest, noe som er et populært tilbud. En av de frivillige forteller om samarbeidet mellom Røde Kors og aktivitetslederne:

«De har vært veldig flinke til å hjelpe oss med å legge til rette for både vanlige besøk, men også disse festene som vi fikk til etter hvert. Vi hadde ikke klart det uten aktivitetslederne på Trandum. De var gode på å engasjere de ansatte på Trandum til ulike oppgaver i samarbeid med oss.»⁸⁹

De siste årene har aktivitetslederne også startet opp flere nye aktiviteter, som eksempelvis førstehjelpskurs, fotballkurs og musikkurs. Det er også

planer om oppgradering av uteområdene, så internerte vil få tilgang til hage. I tillegg har noen internerte fått tilbud om å lage egen mat en gang i måneden, hvilket har blitt godt mottatt. Per i dag er inntrykket at mattilbudet er i en startfase og derfor ikke tilgjengelig for alle, men «de som oppfører seg bra».⁹⁰

Frivillige forteller om at de internerte av sikkerhetsårsaker må spørre om å få tilgang på penn og papir. Gjennom tiden har frivillige opplevd at dette i ulike grad har vært mulig, for eksempel fikk en ung mann som likte å tegne ikke mulighet til dette, og en annen frivillig forteller om sikkerhetstiltakene ved en julefest:

«De får jo ikke lov til å ha blyant og papir. Men vi arrangerer en quiz og da deler vi ut kulepenn og da må vi passe på at vi samler inn disse kulepennene igjen. Det er på det nivået sikkerheten er.»⁹¹

I 2015 anbefalte Sivilombudsmannen PU å videreutvikle det organiserte aktivitetstilbudet spesielt for langtidsinternerte.⁹² Tilsynsrådet har også siden 2015 nevnt at de er spesielt bekymret for de langtidsinternerte og passivitet med mangel på aktivitetstilbud for denne gruppen.⁹³ Røde Kors erfarer at aktivitetstilbudet har blitt utviklet på flere områder, mye takket være aktivitetsledere, og oppfordrer til videre utvikling av kurs- og aktivitetstilbudet. Spesielt langtidsinternerte påvirkes av en passiv hverdag, og vil kunne dra fordeler av et forsterket aktivitetstilbud.⁹⁴

87 Intervju 1617.

88 Intervju 1718.

89 Intervju 1516..

90 Besøksnotat 24.09.2019.

91 Intervju 1314; Intervju 1415.

92 Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21- mai 2015, 2015.

93 Se Tilsynsrådets årsrapporter fra 2015 t.o.m. 2019.

94 Intervju 1213; Intervju 1010; og Intervju 1314.

KAPITTEL 5

SAMMENDRAG

Illustrasjonsfoto.

Denne rapporten hadde som formål å se nærmere på erfaringene Røde Kors har gjort seg i den 10 års perioden med tilstedeværelse på Trandum utlendingsinternat. Rapporten har satt søkelys på hva de frivillige ser, hører og erfarer i møter med internerte når de er på besøk. I dette siste kapitlet sammenfattes svar på de to spørsmålene som rapporten undersøker:

- 1) Hvordan har Røde Kors besøksordningen endret seg over tid og hvordan har organisasjonen opplevd endringene?
- 2) Hvilke humanitære utfordringer ser Røde Kors i forbindelse med internering på Politiets utlendingsinternat på Trandum, når det gjelder;
 - a. tilgang til helsetjenester
 - b. streng frihetsberøvelse

Spørsmålene er belyst via intervjuer med frivillige i besøksordningen, spørreundersøkelse blant frivillige samt gjennomgang av samtlige besøksnotater fra 2010-2020.

BESØKSORDNINGENS UTVIKLING OG FRIVILLIGES ERFARINGER

Røde Kors' besøksordning er et tiltak for å avhjelpe isolasjon og ensomhet, og sosial kontakt og samtaler med internerte står derfor sentralt. Frivillige treffer hovedsakelig de som er langtidsinternert, og i samtalene møter de et mangfold av livshistorier og sinnsstemninger. De treffer mennesker som forteller om krig og flukt, traumer, og usikkerhet rundt egen fremtid.

Å være frivillig i besøksordningen på Trandum kan være utfordrende. Frivillige opplever at langtidsinternerte står i en vedvarende vanskelig situasjon og at deres begrensede handlingsrom kan føre til avmaktsfølelser. Noen kan også oppleve det som svært utfordrende å være vitne til frihetsberøvel-

se og sterke personlige historier fra livet utenfor og innenfor internatets vegger.

Rammene for besøkene har gjennomgått flere endringer de 10 årene Røde Kors har besøkt internerte. Røde Kors opplever at samarbeidet med PU om besøksordningen har blitt betraktelig bedre. Samtidig har også forholdene på utlendingsinternatet blitt mer sikkerhetsorientert. Røde Kors stiller spørsmål ved graden av sikkerhetsregime på utlendingsinternatet og hvorvidt tiltakene er forholdsmessige når interneringen er hjemlet i utlendingsloven, og ikke skal være straff. Frivillige som har vært med i besøksordningen i mange år opplever at det økte sikkerhetsnivået har påvirket Røde Kors' mulighet til å avhjelpe isolasjon og ensomhet.

HUMANITÆRE UTFORDRINGER VED INTERNERING

Røde Kors har observert gjentakende og vedvarende humanitære utfordringer i forbindelse med internering. Etter hvert besøk skriver frivillige et besøksnotat som oppsummerer samtaler med internerte. Besøksnotatene, årsrapporter og tilsynsrapporter viser at det har vært lite handling eller tilsynelatende stillstand på flere områder.

Både helsetilbudet og den strenge frihetsberøvelse på utlendingsinternatet på Trandum er over tid blitt kritisert av blant annet Sivilombudsmannen, Tilsynsrådet, og menneskerettighetsutvalgene hos Advokatforeningen, Legeforeningen og Psykologforeningen. Ønsket om et bedre helsetilbud og en mildere form for frihetsberøvelse er også et tilbakevendende tema for frivillige i besøksordningen på Trandum.

Helsetilbudet for internerte

Denne rapporten beskriver frivilliges gjengivelse

av internertes historier og spørsmål som angår deres helse og oppfølging på utlendingsinternatet på Trandum. Rapporten viser at de frivillige jevnlig har truffet internerte med somatiske og psykiske plager, og at den reelle tilgangen til vurdering av helsepersonell er begrenset. Rapporten trekker frem tre hovedmomenter.

For det første er det flere uklarheter knyttet til tilgang til helsetjeneste og ventetid. Det er blant annet uklare rutiner for hvordan internerte kan komme i kontakt med helsepersonell, og rutinene er heller ikke alltid kjent for den internerte. Det er videre en utfordring at en av de ansatte kan være bindeleddet mellom den internerte og sykepleier. Mangel på klare rutiner og/eller tilgjengelige verktøy gjør det i tillegg mer avhengig av at kontakten går gjennom ansatte. Flere internerte opplever lang ventetid før de får treffe helsepersonell. Eksemplene i denne rapporten stemmer overens med Tilsynsrådet årsrapport, som siden 2014 har rapportert om internerte som klager over lange ventetider. Sivilombudsmannen konkluderte også i 2015 at helsetilbudet er underdimensjonert.

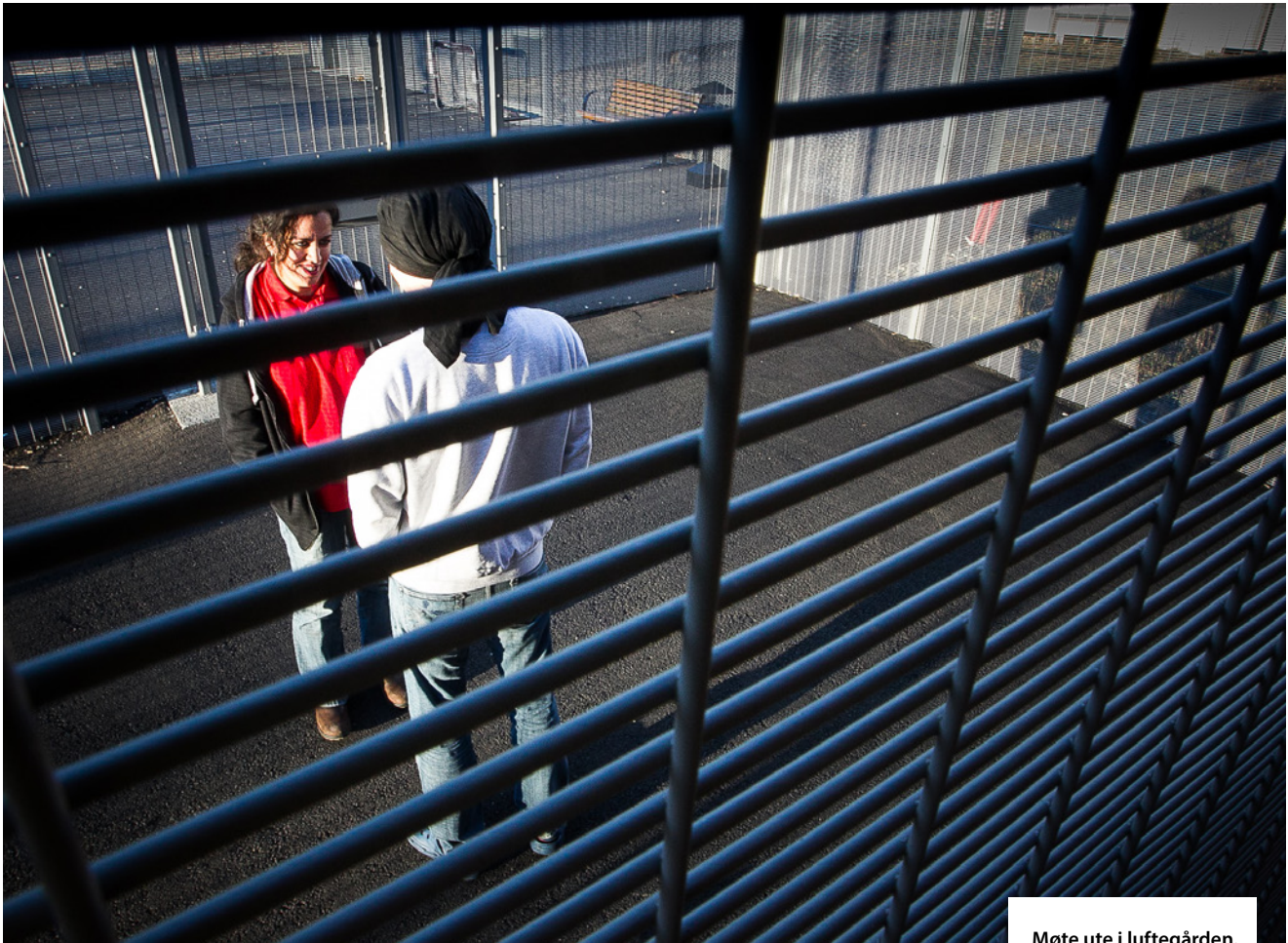
For det andre viser rapporten at Røde Kors er bekymret for manglende kommunikasjon og systematisk bruk av tolk i forbindelse med helse spørsmål. Frivillige har over tid møtt internerte som opplever at de ikke har oversikt over egen helse tilstand og behandling, og ikke vet hvilke rutiner som finnes for legetilsyn eller hvilke rettigheter de har. Noen forteller at de får utdelt medisiner de ikke kjenner til og noen blir fratatt medisiner ved ankomst uten å skjønne hvorfor. Det er flere ting som tyder på at mangelen på tilrettelagt kommunikasjon er en utfordring på utlendingsinternatet på Trandum. Tolketjenester har ikke vært brukt systematisk i forbindelse med helseundersøkelser og oppfølging. Ledelsen på utlendingsinternatet presiserer imidlertid at det her har skjedd en positiv utvikling. Med tanke på internertes forut-

setninger for å tilegne seg informasjon i en mulig stresset situasjon, er det avgjørende at det foregår på et språk den internerte forstår og ved behov at informasjonen gjentas.

For det tredje er det store utfordringer knyttet til ivaretagelse av helse. Røde Kors erfarer at sykepleiere og ledelsen på utlendingsinternatet er opptatt av å tilby de internerte en helsetjeneste som er tilpasset deres behov, men det er likevel store utfordringer knyttet til å gjennomføre dette i praksis. Når internerte henvises til DPS blir det ofte avslått med forklaring om at det ikke er ønskelig å sette i gang en behandlingsprosess når det er usikkert hvor lenge vedkommende skal være internert på utlendingsinternatet eller i Norge. Tilsynsrådets rapporter viser at antallet personer som plasseres på sikkerhetsavdelingen som følge av selvskading og trusler om slikt er steget fra 6% 2012 til 15% i 2017, samtidig som det reelle behandlingstilbudet for de med psykiske lidelser er svært begrenset.

Flere aktører har de siste årene påpekt at det eksisterer en interessekonflikt i dagens organisering av helsetilbudet. Rolleutfordringer oppstår når sykepleiere er ansatt av PU og legetjenesten har PU som oppdragsgiver. Flere eksterne aktører har også påpekt at legens ansvar og plikter overfor de internerte ikke er forenelige med arbeidsoppgavene de har, for eksempel at den behandlende lege også gjør fit-for-flight-vurdering i forkant av retur. Frivillige erfarer at internerte kan kjenne seg usikre og at kommunikasjonen mellom internerte og ansatte på utlendingsinternatet er påvirket av selve frihetsberøvelsen.

Alle internerte på Politiets utlendingsinternat har rett til å motta helsetjenester, og det er politiets ansvar at de internerte mottar helsehjelpen som de har rett til etter pasient- og brukerrettighetsloven. Internerte har også rett til å motta informa-

Møte ute i luftgården.

sjon og uttrykke seg på et språk de mestrer i juridisk og medisinsk sammenheng. Kombinasjonen av en noe vilkårlig tilgang på vurdering av helsepersonell, lange ventetider, utilstrekkelig kommunikasjon eller informasjon gitt uten systematisk bruk av tolk og mangel på et uavhengig helseapparat – kan bli, og har i tilfeller vært en barriere for de internertes reelle tilgang til helsetjenester.

Røde Kors har over tid observert at ansvaret legges på ledelsen på utlendingsinternatet, selv om de i realiteten har et begrenset mandat. Røde Kors mener at det på departementsnivå bør ses på andre løsninger som sikrer internertes helse bedre enn i dag.

Streng frihetsberøvelse

Gjennomgangen av materialet i denne rapporten viser hvordan Røde Kors oppfatter at innretningen og driften av utlendingsinternatet på Trandum påvirker langtidsinternerte. Det er spesielt to temaer som går igjen, at rammene begrenser de internertes kontroll over egen hverdag, og at dette påvirker langtidsinternertes psykiske helse. Ut fra dette trekker rapporten frem fire hovedelementer.

For det første fremhever rapporten utfordringer knyttet til at internerte har svært begrenset mulighet for kontakt med omverdenen. Internerte har svært begrenset tilgang til telefon og internett, i praksis kun et fåtall forhåndsgodkjente nettsider.

I samtale om forholdene på utlendingsinternatet på Trandum.

Internerte er frustrerte over at de har liten mulighet til å holde kontakt med sine familier og nettverk utenfor utlendingsinternatet. Det kan i enkelte tilfeller gå så langt at de slutter å ha kontakt for å skjerme nære relasjoner. Røde Kors mener at organiseringen med begrenset telefontid og manglende internetttilgang er et unødvendig strengt inngrep i privatlivet til de internerte. Tilgang til egen mobiltelefon og reell tilgang til internett ville gjort det lettere for internerte å ha kontakt med familie og nettverk, samt planlegge for retur. Det ville også trolig ha en positiv innvirkning på psykisk helse.

For det andre fremhever rapporten at hensynet til sikkerhet er gjennomgående på Politiets utlen-

dingsinternat. Sikkerhet har førsteprioritet og frivillige opplever at internerte blir påvirket av streng kontroll og inngripende sikkerhetstiltak. Frivillige treffer jevnlig internerte som er frustrert over mye innlåsing, eller som forteller om bruk av sikkerhetsavdelingen. For lite luftetid ute er også temaer som går igjen i samtalen. Røde Kors har ikke tilgang til sikkerhetsavdelingen, og frivillige som besøker Trandum er derfor forsiktige med å uttale seg om praksis der. Frivillige som har vært med i besøkssordningen over tid forteller likevel om et tydelig inntrykk av at små konflikter og misforståelser kan eskalere kraftig og raskt ende med at en eller flere internerte blir fjernet fra fellesskapet.

Streng kontroll har negativ påvirkning på de langtidsinternertes psykiske helse. Flere frivillige forteller at de ved hvert besøk har møtt eller observert internerte de mener har utfordringer relatert til psykisk helse. Det vanligste er internerte som er i nedstemt humør, har søvnproblemer og som kan være urolige, rastløse eller passive. De fleste har også truffet internerte med symptomer som angst eller panikk, magesmerter eller hodepine, mangel på matlyst, konsentrasjonsproblemer eller som kan være irritable og bli fort sinte. I tillegg mener flere frivillige å ha observert personer med isolasjonsskader fra å være internert i lengere tid.

For det tredje fremhever besøksnotatene og de frivilliges oppfattelser at variasjon i mattilbudet er problematisk for langtidsinternerte. Internerte er gjennomgående frustrerte over mattilbudet og manglende variasjon. De frivillige forteller også at de opplever at det er mangel på fleksibilitet med tanke på religiøse og kulturelle behov.

For det fjerde løftes tilgangen på aktiviteter for langtidsinternerte frem. Her er det ulike oppfatninger, noen påpeker at det har skjedd flere positive endringer og at tilbudet er betraktelig bedre nå enn det var tidligere. Frivillige har også svært

godt inntrykk av aktivitetsledere ved internatet, og opplever at de gjør en innsats for å utvikle de internertes aktivitetstilbud. Røde Kors oppfordrer til videre utvikling av kurs- og aktivitetstilbudet. Spesielt langtidsinternerte påvirkes av en passiv hverdag, og vil kunne dra fordeler av et forsterket aktivitetstilbud.

KAPITTEL 6

ANBEFALINGER

Tre av de frivillige ved internatet på Trandum

Røde Kors mener at internering av migranter er så inngripende overfor dem det gjelder, at det kun unntaksvis bør benyttes. Frihet og alternativer til internering bør alltid vurderes før det tas en beslutning om å internere. Internering av migranter skal ikke benyttes som en straff eller for å avskrek-

ke, og det bør kun skje etter en grundig individuell vurdering. På neste side følger konkrete anbefalinger i lys av Røde Kors' erfaringer gjennom 10 år med besøksordning på utlendingsinternatet på Trandum.

HOVEDANBEFALING: Myndighetene må innføre tiltak for å bedre internertes psykiske og fysiske helse

Politiets utlendingsenhet er i dag oppdragsgiver for helsetilbudet til internerte. Mange internerte som Røde Kors har snakket med er usikre på om helsetilbudet er uavhengig av politiet og en stor andel uttrykker behov for mer helsehjelp enn det som blir gitt.

- 1) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet ikke er oppdragsgiver for helsetilbudet på utlendingsinternatet. Helsetilbudet bør være uavhengig og må tilpasses de individuelle behovene til internerte. Helse- og omsorgsdepartementet må identifisere en bedre driftsmodell som sikrer de internertes helse bedre enn i dag.**

I dag er det ikke tilgang på psykolog eller psykiater på Politiets utlendingsinternat, men Røde Kors opplever at det er et stort behov for psykisk helsehjelp blant internerte.

- 2) Røde Kors anbefaler at internerte sikres tilgang til uavhengig psykisk helsehjelp. Helse- og omsorgsdepartementet må sørge for å få på plass en forsvarlig løsning som ivaretar de internertes behov.**

Røde Kors erfarer at mange internerte forteller om usikkerhet og misforståelser rundt helsetilbudet på utlendingsinternatet, noe av dette skyldes utfordringer knyttet til språk.

- 3) Røde Kors oppfordrer til økt bruk av tolker i forbindelse med helseundersøkelse og medisint levering. Dette bidrar til å sikre reell tilgang til helseoppfølging og god forståelse for helseinformasjon og rettigheter.**

Røde Kors erfarer at internertes tilgang til helsetjenester i noen tilfeller vurderes av ansatte uten helsefaglig kompetanse. Dette er uheldig fordi det ikke gir den internerte direkte og fortlølig tilgang til helsetjenester.

- 4) Røde Kors anbefaler at internerte får direkte tilgang til helsetilbud, for eksempel gjennom hyppig oppsøkende virksomhet eller åpen konsultasjonstid som internerte selv kan oppsøke.**

ØVRIGE ANBEFALINGER:

Internerte på Trandum blir påvirket av streng kontroll og inngripende sikkerhetstiltak som kroppsvisitering, bruk av håndjern, innlåsing på egne rom, og bruk av sikkerhetsavdeling.

- 5) Røde Kors anbefaler at det i så liten grad som mulig brukes inngripende sikkerhetstiltak.**
- 6) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet tilrettelegger for at internerte får større bevegelsesfrihet på avdelingene og uteområdene.**
- 7) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet systematisk bruker tolk i forbindelse med vedtak om plassering på sikkerhetsavdelingen.**

Internerte har svært begrenset mulighet til å holde kontakt med familie og nettverk.

- 8) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet sørger for at internerte får fri tilgang til telefon og ordinært internett.**

Tilbud og variasjon innen ernæring er for dårlig, spesielt for langtidsinternerte.

- 9) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet sikrer et fullverdig mattilbud som er tilpasset for henholdsvis vegetarianere, veganere og med tilbud om halalmat.**
- 10) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet sørger for at langtidsinternerte får anledning til å lage egen mat.**

Til tross for positiv utvikling er det fortsatt mulig å forsterke aktivitetstilbudet.

- 11) Røde Kors anbefaler at Politiets utlendingsenhet sørger for at langtidsinternerte får et forsterket aktivitetstilbud gjennom utvidet tilgang til aktiviteter og kurs.**

KAPITTEL 7

LITTERATURLISTE

RAPPORTER OG BØKER:

ABC Nyheter, Ola Karlsen, «Utskjelt selskap fikk asyl-kontrakt på kvalitet» Nettartikkel. (17.03.2020) <https://www.abcnyheter.no/nyheter/politikk/2020/03/17/195657630/utskjelt-selskap-fikk-asyl-kontrakt-pa-kvalitet> nettside åpnet 20.05.2021.

Council of Europe, Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon, 2010. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NOR.pdf

Europarådets torturkomité 2019, s. 22: <https://rm.coe.int/1680909713> Nettside åpnet 20.05.2021.

FNs torturkomité, 2018, punkt 27. Offisiell tilbakemelding fra torturkomiteen til Norge: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fNOR%2fCO%2f8&Lang=en

Global Detention Project, Harm Reduction in Immigration Detention: A Comparative Study of Detention Centres in France, Germany, Norway, Sweden, and Switzerland, 2018.

Helse- og omsorgsdepartementet, Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket, vedtatt 2011.

ICRC, ICRC policy paper on immigration detention, 2016.

Jesuits Refugee Service Europe, DAVAS prosjektet, Becoming vulnerable in Detention, 2010.

Justis- og beredskapsdepartementet, Forskrift om Politiets utlendingsinternat (utlendingsinternatforskriften), 2010.

Justis- og beredskapsdepartementet, Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven), §106 første ledd bokstav a og b, 2008. Loven ble vedtatt i 2008, men trådte først i kraft i 2010.

Keller, Allen, From persecution to prison, Physicians for Human Rights and The Bellevue/NYU Program for Survivors of Torture, 2003.

MRU, Rapport fra besøk på Politiets utlendingsinternat 6. desember 2019. Skrevet av menneskerettighetsutvalgene ved Legeforeningen, Advokatforeningen og Psykologforeningen i Norge. 2019.

OHCHR, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Konvensjonen er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven av 1999. <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx> nettside åpnet 20.05.2021.

Politiets utlendingsenhet, Trygg, Sikker og Forsvarlig – Barnefaglig veileder for Politiet i asylsaker, 2019. Finnes også online: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/pu/barnefaglig-veileder-for-politiet-i-asylsaker.pdf>

Politiets utlendingsenhet, Utlendingsinternat og familieenhet, 2020, nettside. <https://www.politiet.no/om/organisasjonen/sarorganene/politiets-utlendingsenhet/utlendingsinternat-og-familieenhet/> nettside åpnet 08.03.2021.

Regjeringen, Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, nettside. <https://www.regjeringen.no/no/dep/jd/org/styre-rad-og-utval/permanente-rad-utvalg-og-arbeidsgrupper-/tilsynsradet-for-politiets-utlendingsint/id547242/> nettside åpnet 08.03.2021.

Rua, Marte og Smith, Peter Scharff, Isolasjon – Et fengsel i Fengselet, 2019.

Røde Kors, Innelåst, Røde Kors rapport, 2020. <https://www.rodekors.no/globalassets/globalt/rapporter-program-avtaler/humanitar-analyse-rapporter/innelast--om-isolasjon-i-fengsel-rode-kors-2020.pdf> nettside åpnet 20.05.2021.

Samarbeidstale mellom Politiets Utlendingsenhet og Røde Kors, 2013. Ikke publisert.

Sivilombudsmannen, Besøk til Politiets utlendingsinternat høsten 2008, nettside. <https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/besok-til-politiets-utlendingsinternat-hosten-2008/> nettside åpnet 08.03.2021.

Sivilombudsmannen, Besøksrapport: Politiets utlendingsenhet på Trandum 19.-21- mai 2015, 2015.

Sivilombudsmannen, Besøksrapport, sikkerhetsavdelingen: Politiets utlendingsenhet på Trandum 28.-29- mars 2017, 2017.

Sivilombudsmannen, Mandat, metode og arbeidsområder, nettside. <https://www.sivilombudsmannen.no/torturforebygging/mandat/> nettside åpnet 08.03.2021.

Spørreundersøkelse, Frivillige i besøksordningen på Trandum, 2020.

Tidsskriftet Den Norske Legeforening, Legeetikk ved tvangsutsendelse av migranter, 2020. Publisert: 17. august 2020. Finnes også online: <https://tidsskriftet.no/2020/08/medisinsk-etikk/legeetikk-ved-tvangsutsendelse-av-migranter> nettside åpnet 20.05.2021.

Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2010
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2011
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat,

Årsrapport: 2012
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2013
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2014
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2015
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2016
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2017
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2018
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2019
Tilsynsrådet for Politiets utlendingsinternat, Årsrapport: 2020

UNHCR, Negative effects of detention on an individual, 2010.

UNHCR, Three Reasons: Negative Effects of Detention on an Individual. 2020.

INTERVJUER:

Intervju 0102.
Intervju 0203.
Intervju 1010.
Intervju 1213.
Intervju 1314.
Intervju 1415.
Intervju 1516.
Intervju 1617.
Intervju 1718.
Intervju 1819.
Intervju 2324.

BESØKSNOTATER:

Samtlige 363 besøksnotater fra 2010 til 2020.

Besøksadresse Hausmanns gate 7, 0186 Oslo Postadresse Postboks 1, Grønland, 0133 Oslo
Telefon (+47) 22 05 40 00 E-post post@redcross.no